

Ο ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΥΤΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου· ὄρα σελ. 50)

Σημειωτέον δὲ νῦν, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν περὶ ὧν πρόκειται τμηματικῶν ἐρωτήσεων πρέπει νὰ ἀποφεύγεται οὐ μόνον διότι κωλύει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτενεργείας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τούσδε ἔτι τοὺς λόγους, πρῶτον μὲν διότι ἐμποδίζει τὴν γλωσσικὴν ἀσκήσιν τούτων, εἶτα δὲ διότι δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ ἐξελέγη, ἂν ὁ ἐκάστοτε ἀποκρινόμενος κατενόησεν ἅπαν τὸ διδαχθὲν, τρίτον δὲ διότι δὲν συμβάλλεται ἱκανῶς εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν μαθητῶν, οἵτινες πολὺ περισσότερον προσέχουσιν, ὅταν γινώσκωσιν, ὅτι ἐρωτώμενοι ὀφείλουσι νὰ ἀναπαραστήσωσιν ὅλον τμημα ἢ ὅταν ἠξέυρωσιν, ὅτι πρόκειται νὰ δώσωσι μίαν μόνην ἀποκρίσιν, τέταρτον δὲ διότι δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ ἀναπαύηταί πως καὶ νὰ φείδῃται οὕτω τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ὧν ἔχει τοσαύτην χρείαν, πέμπτον δὲ διότι ἐπιτρέπει εἰς τοὺς μὴ εἰδότας τὰ πράγματα μαθητῶν τὰς συνήθεις ὑπεκφυγὰς, ὅτι δηλαδὴ ἐγίνωσκον τὸ διδαχθὲν καὶ θὰ ἔλεγον τοῦτο, ἂν μὴ διεκόπτοντο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ὅτι ἐταράχθησαν ὑπὸ τῶν διακοπῶν αὐτοῦ κ.τ.λ., ἕκτον δὲ καὶ σπουδαιότερον, διότι κωλύει τὸν παρὰ τοῖς μαθηταῖς σχηματισμὸν παραστατικῶν σειρῶν, ἐν ᾧ ὡς γνωστὸν ἡ διδασκαλία κύριον αὐτῆς μέλημα ἔχει τὴν παρὰ τοῖς μαθηταῖς μόρφωσιν τοιούτων σειρῶν, ἀποφεύγουσα τὸν σχηματισμὸν μεμονωμένων καὶ ἀσυναρτήτων παραστάσεων. Ἀκριβῶς δ' ἕνεκα πάντων τούτων τῶν λόγων, ἰδίᾳ δὲ ὅπως μὴ διακόπτονται αἱ παρὰ τοῖς μαθηταῖς σχηματιζόμεναι παραστατικαὶ σειραί, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν διδάσκα-

λον να διακόπτη τὸν μαθητὴν κατὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ ἄρτι προσενεχθέντος τμήματος μηδ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διασαφήσεως ἀσαφειῶν καὶ τῆς συμπληρώσεως μὴ αἰσθητῶν χασμάτων, γενομένων κατὰ τὴν ἀναπαράστασιν. Ὁ ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν περιπτώσεων τούτων ὀφείλει νὰ ποιῇ ὁ διδάσκαλος, εἶνε τόδε, νὰ προκαλῆ δηλαδὴ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀναπαραστάσεως διάλογον μετὰ τῶν μαθητῶν, ὅστις σκοπὸν θὰ ἔχη τὴν διασαφήσιν καὶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν γενομένων ἀσαφειῶν καὶ ἀνεπαισθητῶν χασμάτων καὶ μεθ' ὧν θὰ προκαλῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς τελείαν πλέον ἀναπαράστασιν τοῦ περὶ οὗ πρόκειται τμήματος. Διακοπὴ τοῦ ἀναπαριστῶντος μαθητοῦ θὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν διδάσκαλον μόνον προκειμένου περὶ σφαλμάτων καὶ αἰσθητῶν χασμάτων. Ἡ διόρθωσις τῶν σφαλμάτων καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν αἰσθητῶν χασμάτων δὲν θὰ γίνηται μετὰ τὴν ἀναπαράστασιν, ἀλλ' ἐνθὺς, ὡς ταῦτα παρουσιάζονται, πρῶτον μὲν διότι δὲν πρέπει νὰ δίδηται καιρὸς εἰς τὰ ἐσφαλμένα νὰ ἐντυπῶνται ἐν τῇ συνειδήσει, καθόσον ἅπαξ ἐντυπωθέντα δυσκόλως ἀποσβέννυνται, εἶτα δὲ διότι πρέπει νὰ ἱκανοποιητῆται τὸ συναίσθημα τῆς ἀληθείας τῶν λοιπῶν μαθητῶν, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ἀνέχωνται σιωπηλοὶ καὶ ἡσυχοὶ τὰ γενομένα σφάλματα καὶ χασμῆτα, τέλος δὲ διότι τοῦναντίον ποιοῦντες ἀπαιτοῦμεν δύο ἐργασίας συγχρόνως παρὰ τῶν μαθητῶν, τὴν τε ἐν τῇ μνήμῃ συγκράτησιν τῶν σφαλμάτων καὶ χασμάτων καὶ τὴν προσοχὴν εἰς τὰ μετὰ ταῦτα λεγόμενα. Ὅτι νῦν ἡ διόρθωσις τῶν σφαλμάτων καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν περὶ ὧν πρόκειται χασμάτων θὰ γίνηται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σφαλλομένου μαθητοῦ, ἀγομένου εἰς τοῦτο διὰ καταλλήλων τυπικῶν τε καὶ οὐσιαστικῶν βοηθειῶν τοῦ διδασκάλου καὶ ὅτι, μόνον ἂν οὗτος καὶ οὕτως ἀδυνατῇ νὰ πράττῃ τοῦτο, θὰ γίνηται αὕτη ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν καὶ τοῦ διδασκάλου, εἶνε περιττὸν νὰ προσεθῆ. θ) αἱ σειραὶ τῶν ἐρωτήσεων, δι' ὧν μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον προκαλεῖ ὁ διδάσκαλος τοὺς μαθητὰς νὰ ἐξάγωσι διὰ συλλογισμοῦ τὴν ὀρθὴν ἀπόκρισιν, πράγματι δ' ἐπιβάλλει ταύτην εἰς αὐτοὺς καὶ δὴ παράγων τούτους εἰς οὐχὶ λογικὴν σύνδεσιν τῶν παραστάσεων. Παράδειγμα τοιαύτης σειρᾶς εἶνε τόδε : Διδάσκ. Μὲ τί τρέφεται ἡ ἔλαφος ; Μαθ. Δὲν ἀποκρίνεται. Διδάσκ. Μὲ τί τρέφεται ἡ αἰξ ; Μαθ.

Μὲ χόρτα καὶ πόας. Διδάσκ. Μὲ τί τρέφεται λοιπὸν καὶ ἡ ἔλαφος ; Μαθ. Μὲ χόρτα καὶ πόας. Διὰ τῶν τοιούτων ἐρωτήσεων οἱ μαθηταὶ οὐ μόνον κωλύονται νὰ αὐτενεργῶσι, καθόσον τὴν ἀπόκρισιν δίδει αὐτοῖς ὅλως μηχανικῶς ἡ ἐπαλληλία τῶν ἐρωτήσεων, ἀλλ' ἅμα τοῦτο μὲν παράγονται εἰς οὐχὶ λογικὴν σύνδεσιν τῶν παραστάσεων (ὡς ἐν τῷ ἀνωτ. πρδ., ἐν ᾧ τὸ ὅτι ἡ αἰξ τρώγει χόρτα καὶ πόαν παρουσιάζεται αὐτοῖς ὡς λόγος τῆς ὁμοίας διατροφῆς τῆς ἐλάφου), τοῦτο δ' ἀποστρέφουσι τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τῆς διδασκαλίας εἰς ἄλλους παραστατικούς κύκλους (ὡς ἐν τῷ ἀνωτ. πρδ. ἀπὸ τῆς ἐλάφου εἰς τὴν αἰγα). ι) αἱ πλέον τοῦ δέοντος ὠρισμένα ἐρωτήσεις ἐν περιπτώσεσιν, ἐν αἷς ἡ ὀρθὴ ἀπόκρισις δύναται νὰ δοθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ διὰ γενικωτέρων. Τοιαύτη τις εἶνε π.χ. ἡ ἐρώτησις «Τί νὰ ὑπέμνησε πρὸ τῆς μάχης ὁ Λεωνίδας τοὺς στρατιώτας ;». Ἡ ἐρώτησις αὕτη, οὕσα προφανῶς πλέον τοῦ δέοντος ὠρισμένη, μειοῖ σημαντικῶς τὴν αὐτενεργίαν τῶν μαθητῶν, καθίστησι δ' αὐτοῖς τὴν ἀπόκρισιν εὐκολωτάτην. Ὄρθότερα ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ἡ ἐρώτησις «Τί νὰ ἔκαμε τότε ὁ Λεωνίδας ;». Αὕτη, οὕσα ὀλιγώτερον τῆς πρώτης ὠρισμένη, κινεῖ μᾶλλον τὴν αὐτενεργίαν τῶν μαθητῶν. Μόνον δ' ἂν οἱ μαθηταὶ δὲν ἀποκρίνωνται εἰς τὰς γενικωτέρας ἐρωτήσεις τοῦ διδασκάλου, ὀφείλει οὗτος, ἀποφεύγων τὴν ματαιίαν αὐτῶν ἐπανάληψιν, νὰ ἀπευθύνῃ εἰς τούτους ἐρωτήσεις μᾶλλον ὠρισμένας. Πρέπει λοιπὸν κατὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος κατ' ἀρχὰς μὲν νὰ ἀπευθύνῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐρωτήσεις γενικὰς, αἵτινες δίδουσι μὲν εἰς τὴν νόησιν ὠρισμένην κατεύθυνσιν, δὲν περιορίζουσι δ' αὐτὴν ἐν λίαν στενοῖς ὁρίοις, μόνον δ' ἂν οὗτοι ἀδυνατῶσι νὰ ἀποκρίνωνται εἰς αὐτάς, νὰ ἀποτείνῃ εἰς τούτους ἐρωτήσεις μᾶλλον ὠρισμένας. ια) αἱ ἐρωτήσεις ἐκεῖναι, αἵτινες ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ διίσχυρισμοῦ περιέχουσι τὸ ἀντίθετον τῆς ὀρθῆς ἀποκρίσεως. Τοιαύτη π.χ. εἶνε ἡδε «Φυσικὰ διαρκοῦντος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἠτύχη ἡ Ἑλλάς ;». Διὰ τῶν τοιούτων ἐρωτήσεων αἴρεται ὅλως ἡ αὐτενεργία τῶν μαθητῶν, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι νὰ πράξωσιν ἢ νὰ δηλώσωσι τὸ ἀντίθετον τοῦ διίσχυρισμοῦ τοῦ διδασκάλου. ιβ) πᾶσα ἐρώτησις ἀποτεινομένη ἐν περιπτώσει, ἐν ἣ πρὸς πρόκλησιν ὀρθῆς ἀποκρίσεως

ἄρκει ἀπλῆ προτροπῇ (π. χ. πρόσεχε ! ἔξακολούθει ! ἄρχισον ! παρατηρήσατε καλῶς τοὺς ὀδόντας ! παραβάλετε τὸν λαγῶν, τὸν κόνικλον καὶ τὸν σκίουρον ! κ.τ.λ.), ἀνάμνησις, κατονομασία ἐρωτηματικῆς μόνον λέξεως (ποῦ ; πότε ; πρὸς τίνα σκοπόν ; ἔνεκεν τίνος λόγου ; λοιπόν ; διὰ τοῦτο δέ ; ἐπειδὴ ; ὅπως ; ἀλλὰ ; μετὰ ταῦτα ; τοῦναντίον ; τότε ; ἐν ᾧ ; κ.τ.λ.), δήλωσις τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπομένης προτάσεως, μὴ κωλύουσα τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν, ἔκφρασις ἀμφιβολίας, ἔνστασις κατὰ τῆς ἀποκρίσεως τοῦ μαθητοῦ κτλ.

Ἄλλ' ὅπως δύνανται οἱ μαθηταὶ νὰ σχηματίζωσι τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν νοητικῇ ἐργασίᾳ τὴν τὸ ἐκάστοτε προκείμενον χάσμα πληροῦσαν παράστασιν, ὀφείλει ὡς αἴτιος ὁ διδάσκαλος, λαμβάνων πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ ὠρισμένον χρόνον, **νὰ παρέχη εἰς τούτους τὸ ἀναγκαῖον πρὸς σχηματισμὸν τῆς ἀποκρίσεως χρονικὸν διάστημα.** Προφανῶς, ἂν ὁ μαθητὴς ὑποχρεῖται νὰ ἀποκρίνηται τάχιστα, δὲν θὰ ἔχη καιρὸν νὰ σχηματίσῃ τὴν ἀπόκρισιν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ νοητικῇ ἐνεργείᾳ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ θὰ ἀποκρίνηται ἐσφαλμένως. Ὡσαύτως δ' ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν μόνον τοὺς ταχέως δυναμένους νὰ ἀποκρίνονται μαθητάς, νὰ δίδῃ δὲ κατὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τοσοῦτον μόνον χρόνον, ὅσος ἔαρκει εἰς αὐτοὺς πρὸς εὑρεσιν ταύτης, διότι τοῦτο ποιῶν θὰ ἐργάζεται ἐν τέλει μόνον μετὰ τούτων, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ ἀδυνατοῦντες ὅλως νὰ αὐτενεργήσωσι θὰ ἀπόσχωσιν ἐν τέλει πάσης ἀποπειρας πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἀποκρίσεων. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου προφανές εἶνε, ὅτι δὲν πρέπει νὰ δίδηται εἰς τοὺς μαθητάς χρόνος μακρότερος τοῦ ἀπαιτουμένου πρὸς τὴν ἀπόκρισιν. Τοῦτο γιγνόμενον θὰ ἔχη τὰ ἐξῆς κακὰ ἐπακόλουθα. Πρῶτον θὰ δαπανᾷται χρόνος πολύτιμος ἐπὶ ματαίῳ. Εἶτα οἱ μαθηταὶ ἀδημονοῦντες καὶ ἀγανακτοῦντες, διότι δὲν προσκαλοῦνται εὐθὺς νὰ δείξωσι τὴν εὐφροσύνην αἰτῶν, ἢ βαρυνόμενοι νὰ συγκαταῶσι ἐπὶ μακρὸν τὴν ἀπόκρισιν θὰ ἀπέχωνται ἐν τέλει ὅλως τῆς περὶ ταύτην ἀσχολίας. Τέλος δυνατὸν εἶνε : αὐτὸν περὶ οὗ πρόκειται χρόνον τὸ ἀνήσυχον : α.δ.κὸν πνεῦμα νὰ στραφῇ καὶ εἰς ἕτερα πλὴν τοῦ ἐρωτωμένου σημεία, οὕτω δὲ νὰ παρεμβάλῃ

εἰς τὴν διὰ τῆς διδασκαλίας σχηματιζομένην παραστατικὴν σειρὰν καὶ ἑτερογενῆ στοιχεῖα, διασπῶντα τὴν συνοχὴν τῶν μελῶν ἐκαίνης. Τούτων λοιπὸν ἔνεκα ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἔχη τὴν δεξιότητα νὰ διακρίνῃ τὸ εὐχερὲς ἢ δυσχερὲς τῶν ἐρωτήσεων αὐτοῦ, νὰ κανονίζῃ δὲ κατὰ τοῦτο τὸ ποσὸν τοῦ εἰς τοὺς μαθητάς πρὸς εὑρεσιν ἐκάστης ἀποκρίσεως ἀφετέου χρόνου.

Αἱ ἀποκρίσεις τῶν μαθητῶν καὶ ἡ ἐξελέγξις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ἐρρήθη ἤδη, ὅτι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ διαλόγου δὲν ἄρκει νὰ φροντίσῃ ὁ διδάσκαλος μόνον περὶ τῶν ἐρωτήσεων αὐτοῦ. Πολλάκις θὰ συμβαίνει, εἴτε διότι οὗτος δὲν ἠρώτησεν ὀρθῶς, εἴτε διότι ὁ ἐρωτώμενος ἔνεκεν οἰουδηλοῦτε λόγου δὲν προσεῖχε, νὰ μὴ συνοδεύωνται αἱ ἐρωτήσεις τοῦ διδασκοντος ὑπὸ τῶν προσδοκωμένων ἀποκρίσεων, οὕτω δὲ νὰ μεταῖωται ὁ σκοπὸς τοῦ διαλόγου. Ἐντεῦθεν συνάγεται, ὅτι ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ προσέχη καὶ εἰς τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἐξελέγῃ ταύτας προσσηκόντως. Ἡ τοιαύτη δ' ἐξελέγξις δύναται νὰ καταδείξῃ εἰς τὸν διδάσκαλον ἢ ὅτι ἡ ἀπόκρισις εἶνε ὀρθή ἢ ὅτι εἶνε ἐν μέρει ἢ καθόλου ἐσφαλμένη ἢ τέλος ὅτι ἐλλείπει πᾶσα ἀπόκρισις. Ἰδωμεν νῦν, τί ὀφείλει οὗτος νὰ ποιῇ ἐν ἐκάστη τῶν περιπτώσεων τούτων.

Ἄν ἡ ἀπάντησις εἶνε ὀρθή, συνηθέστατα ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ δέχεται ταύτην ἀνεπιφυλάκτως. Ἄν ὅμως ὑλοπεύσῃ, ὅτι αὕτη ἐδόθη οὐχὶ ἐξ ὀρθῆς γνώσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ συμπτώσεως ἢ τῇ ἐπικουρίᾳ καὶ ἐξ ὑποβολῆς ἄλλου μαθητοῦ, τότε ὀφείλει νὰ ἐξελέγῃ ταύτην, ὃ δὴ καὶ ποιεῖ ἢ διατυπῶν τὴν ἐρώτησιν καὶ ἄλλως καὶ προκαλῶν τὸν μαθητὴν νὰ ἀποκριθῇ εἰς τὴν ἐρώτησιν καὶ ὑπὸ τὴν νέαν αὐτῆς διατύπωσιν ἢ φέρων εὐκολόν τινα ἔνστασιν ἢ ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ διευκρινίσῃ τὴν ἀπόκρισιν, δικαιολογῶν αὐτὴν καὶ καθόλου εἰσερχόμενος εἰς λεπτομερείας. Ἄν ὁ μαθητὴς ἐξέλθῃ νικητὴς ἐκ τοῦ τοιοῦτου ἐλέγχου, προφανῶς ἢ δοθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἀπόκρισις ὑπῆρξε προῖον τῆς ἰδίας αὐτοῦ νοητικῆς ἐργασίας, διὰ τοῦτο δ' ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ ἀποδεχθῇ ταύτην. Ἐπὶ ὀρθῶν ἀποκρίσεων ἐπιτρέπεται ἢ χρῆσις **ἐπαινετικῶν λόγων** πρὸς ἐνθάρρυνσιν, ἰδίᾳ δὲ παρ' ἐκείνοις

ἐκ τῶν μαθητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ὀρθὴ ἀπόκρισις ἐστοίχισε πολὺν κόπον. Ἡ ἠθικὴ θέλει τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἀγαθῆς βουλήσεως, τοιαύτην δὲ καὶ δὴ ἰσχυρὰν προὔποθέτουσιν αἱ πολὺν κόπον στοιχίζουσαι ὀρθαὶ ἀποκρίσεις. Ὡσαύτως ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις ἐπαίνων καὶ ἐπὶ νουθρῶν καὶ δειλῶν μαθητῶν, οὓς δι' ἐκείνων κατορθοῦμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τῶν ἐλαττωμάτων τούτων. Ὁφείλει ἐν τούτοις ὁ διδάσκαλος νὰ προσέχη, μήπως αἱ ἐπαινετικαὶ αὐτοῦ λέξεις, κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνόμεναι, ἀποβῶσι κεναὶ λέξεις, ἐστερημέναι πάσης σημασίας καὶ ἀξίας διὰ τοὺς μαθητάς. Πρὸ παντὸς ὅμως ὀφείλει νὰ προσέχη, ὅπως μὴ οἱ μαθηταὶ ἐθισθῶσι νὰ θεωρῶσι τὴν ὀρθὴν ἀπόκρισιν ὡς μέσον λήψεως τοῦ ἐπαίνου, οὐχὶ δὲ ὡς αὐτοσκοπὸν καὶ ὡς ἠθικὴν ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον αὐτῶν, οἷον πράγματι εἶνε καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ ὀρθὴ ἀπόκρισις. Ὁ τοιοῦτος ἐθισμὸς τοῦτο μὲν ἀντιμάχεται τῷ ἠθικῷ σκοπῷ τῆς ἀγωγῆς, ὅστις ἀπαιτεῖ, ὅπως τὸ ἠθικὸν ἐπιτελεῖται χάριν αὐτοῦ τούτου, οὐχὶ δὲ χάριν ἄλλου τινὸς ἰδιοτελοῦς σκοποῦ ἐκτὸς τοῦ ἠθικοῦ κειμένου. τοῦτο δὲ θὰ ἔχη καὶ τὸ κακὸν ἀπὸ διδακτικῆς ἀπόψεως ἀποτέλεσμα, ὅτι, ἂν ὁ ὑπὸ τῶν μαθητῶν προσδοκώμενος ἐπαινος ἐλλείπη, θὰ ἐλλείπη ἅμα καὶ ἡ προθυμία τῶν μαθητῶν εἰς τὸ ἀποκρίνεσθαι, ἅτε ἐλλείποντος τοῦ πρὸς τοῦτο συνήθους αὐτοῖς ἐλατηρίου. Πρέπει δ' ἔτι νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἀγαθῆς προελεύσεως τῶν ἀποκρίσεων τῶν μαθητῶν, διότι οὕτω φερόμενος θὰ προσβάλλῃ τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ θὰ καταπνίγῃ τὴν πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι προθυμίαν τούτων. Ὁρθῆς νῦν κριθείσης τῆς ἀποκρίσεως τοῦ μαθητοῦ ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ταύτην ἢ τὰ τελευταῖα αὐτῆς μέρη, ἐκτὸς ἂν θέλῃ νὰ διορθώσῃ τὸν τόνον τῆς ἀποκρίσεως. Ὁ λόγος δὲ τούτου εἶνε, ὅτι ἡ ἐπανάληψις αὕτη ταράττει τὴν διδασκαλίαν, ἀφαιρεῖ χρόνον, ἔχει δὲ συνήθως καὶ τὴν χροιάν τοῦ γελοίου. Ἄντι τῆς τοιαύτης ἐπαναλήψεως καλὸν εἶνε καὶ μάλιστα ἐν πολυπληθέσι τάξεσιν, ἂν ὑπάρχῃ φόβος, ὅτι οὐχὶ πάντες οἱ μαθηταὶ ἐνόησαν τὴν ἀπόκρισιν, εἴτε διότι οὐχὶ πάντες προσεῖχον, εἴτε διότι αὕτη ἐρρήθη ταπεινῇ τῇ φωνῇ ἢ οὐχὶ μετὰ τῆς προσηκούσης εὐκρινείας, εἴτε διότι ἡ ἐρώ-

τησις ἦτο δυσχερῆς, εἴτε δι' οἰονδήποτε ἄλλον τέλος λόγον, καλὸν, λέγομεν, εἶνε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς προσοχῆς συμπάσης τῆς τάξεως καὶ ἐντύπωσιν τῆς ὀρθῆς ἀπαντήσεως ἐν τῇ συνειδήσει πάντων τῶν μαθητῶν, τοῦτο μὲν νὰ ἐπαναλαμβάνωσι διάφοροι μαθηταὶ, ἐκλεγόμενοι ἰδίᾳ ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων, τὴν ἀπόκρισιν, τοῦτο δὲ νὰ ἀπευθύνηται ἡ αὐτὴ ἐρώτησις ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ εἰς ἄλλους μαθητάς καὶ δὴ ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων, νὰ διατυπῶται ἡ ἀπόκρισις σαφέστερον, ἐν ἀνάγκῃ δὲ νὰ ἀναπτύσσηται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου.

Ἄν ἡ ἀπόκρισις εἶνε ἐν μέρει ὀρθὴ καὶ ἐν μέρει ἐσθλαζόμενη, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ διακρίνῃ αὐστηρῶς τὸ ὀρθὸν τοῦ μὴ ὀρθοῦ καὶ ἐκεῖνο μὲν νὰ ἀποδέχηται, τοῦτο δὲ νὰ ἀποκρούῃ καὶ νὰ διορθοῖ. Δὲν πρέπει δ' ὁ διδάσκαλος νὰ ἀποκρούῃ καὶ τὸ ὀρθὸν μέρος τῶν ἀποκρίσεων, διότι τοῦτο ποιῶν καὶ ἄδικος θὰ εἶνε πρὸς τοὺς μαθητάς καὶ θὰ ἀποθαυρῶνῃ αὐτούς, ἅμα δὲ καὶ θὰ ἀνιᾶ τούτους, βλέποντας, ὅτι ὁ διδάσκαλος οὐδὲν ἕτερον γινώσκει εἰμὴ νὰ λέγῃ «τίποτε! τίποτε! ὁ ἐπόμενος!» . Ἡ διόρθωσις νῦν τοῦ μὴ ὀρθοῦ μέρους τῆς ἀποκρίσεως δὲν πρέπει νὰ γίνηται ἀμέσως ὑπὸ τοῦ διδασκάλου. Ὁρθότερον προφανῶς εἶνε νὰ καλεῖται πρὸς ταύτην αὐτὸς ὁ ἀποκρινάμενος μαθητῆς καὶ δὴ διὰ καταλλήλων βοηθητικῶν τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεων, ἀφορμωμένων ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ μέρους τῆς ἀπαντήσεως αὐτοῦ. Τούτου γιγνομένου δὲν θὰ ἀφαιρῆται ἀπὸ τοῦ μαθητοῦ εὐκαιρία πρὸς ἀνάπτυξιν δυνατῆς ἴσως αὐτενεργείας. Ἄν δ' ὁ περὶ οὗ πρόκειται μαθητῆς ἀδυνατῇ καὶ πάλιν νὰ τύχῃ τοῦ ὀρθοῦ, τότε καλεῖται εἰς ἐπικουρίαν τις τῶν λοιπῶν μαθητῶν, οὗ τὴν ὀρθὴν ἀπόκρισιν προκαλεῖται νὰ ἐπαναλάβῃ ἐκεῖνος, μόνον δ' ἂν καὶ οὔτοι ὧσιν ἀνίκανοι πρὸς τὴν διόρθωσιν, ἐπιτελεῖ ταύτην ὁ διδάσκαλος.

Ἄν τέλος ἡ ἀπόκρισις εἶνε ἐντελῶς ἐσθλαζόμενη ἢ ἂν ἐλλείπη πᾶσα ἀπόκρισις, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἀνέρωθῃ τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ. Τοῦτο δὲ ποιῶν ὀφείλει νὰ μὴ λησμονῇ, ὅτι διὰ τὰ λάθη ἢ τὴν ἔλλειψιν ἀπαντήσεως δὲν εὐθύνεται πάντοτε ὁ μαθητῆς, ἀλλ' ὅτι συνήθως αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶνε ἡ ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ, καθόσον ἢ ἀπέτεινεν ἐρωτησὶν δυσανάλογον πρὸς τὰς

δυνάμεις τῶν μαθητῶν ἢ δὲν ὑπέδειξε σαφῶς τὸ πληρωτέον χάσμα.

Ἄν τὸ πρῶτον συμβαίνει, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος ἢ νὰ δώσῃ αὐτὸς συντόμως καὶ σαφῶς τὴν ἀπόκρισιν ἢ νὰ ἀποσύρῃ ὅλως τὴν ἐρώτησιν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἀποφεύγηται διὰ καταλήλου τοῦ διδασκάλου προπαρασκευῆς, καθόσον ἐλέγχει μεγάλην ἀπειρίαν ἢ ἀπροσεξίαν τούτου, ὑποβιάζει δ' αὐτὸν σφόδρα ἐν τῇ συνειδήσει τῶν μαθητῶν. Ἄν συμβαίνει τὸ δεύτερον, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ διορθώσῃ εὐθὺς τὴν ἐρώτησιν. Ἄν ὅμως ἡ ἐρώτησις τοῦ διδασκάλου ἦτο κατὰ πάντα ὀρθή, τότε ἡ ἐσφαλμένη ἀπάντησις ἢ ἡ ἔλλειψις ἀπαντήσεως εὐθύνει τὸν μαθητήν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἂν ἡ ἀπόκρισις εἶνε οὕτως ἐσφαλμένη, ὥστε αἱ βοηθητικαὶ τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεις μηδόλως νὰ ὀφελῶσιν, ὁ διδάσκαλος χαρακτηρίζων τὴν ἀπόκρισιν ὡς ἐσφαλμένην στρέφεται πρὸς ἄλλους μαθητάς, ἂν δὲ καὶ οὗτοι ἀδυνατώσι νὰ ἀπαντήσωσι, δίδει αὐτὸς τὴν ὀρθὴν ἀπόκρισιν. Ἄν ἡ ἐσφαλμένη ἀπόκρισις προῆλθεν ἐξ ὑπερβολικῆς σπουδῆς τοῦ ἀποκριναμένου, ὁ διδάσκαλος ἐπαναλαμβάνει μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἡρεμίας τὴν ἐρώτησιν ζητῶν νέαν ἀπόκρισιν. Ὁ διαρκῶς σπεύδων ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μαθητῆς προκαλεῖται ἐν ἀνάγκῃ νὰ γράφῃ τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πίνακος, ἵνα οὕτω λαμβάνῃ καιρὸν νὰ σκέπτηται, ἐθισθῇ δ' εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο. Ἄν τις μαθητῆς δὲν ἀπαντᾷ ἐξ ἀπροσεξίας, ὁ διδάσκαλος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ μετὰ προτροπῆς πρὸς περαιτέρω προσοχὴν ἢ καὶ ἄλλον δραστηριωτέρων μέτρων. Ἄν ὁ μαθητῆς δὲν ἀπαντᾷ ἐκ δειλίας, ἐνθαρρύνεται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γλυκεῖ τρόπῳ ἢ δι' εὐχερεστέρων ἐρωτήσεων. Οἱ μὴ ἀποκρινόμενοι τέλος ἐξ ὀκνηρίας ἢ ἐκ πείσματος τιμωροῦνται δι' ἐπιπλήξεως ἢ, ἐν ἐπιμονῇ, καὶ δι' αὐστηροτέρας τιμωρίας. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται εὐκόλως καὶ τόδε, τί δηλαδὴ πρέπει νὰ ποιῇ ὁ διδάσκαλος, ὁσάκις βλέπῃ μετὰ τὴν ἐρώτησιν αὐτοῦ ἢ οὐδόλως ἢ ὀλίγους δεικτας ὑψοιμένους. Ἄν μὲν πεισθῇ, ὅτι αἰτία τῆς μὴ πυκνῆς ἀναγγελίας ἢ τῆς ἐλλείψεως πύσης τοιαύτης εἶνε ἡ ἀσαφὴς ὑπόδειξις τοῦ πληρωτέου χάσματος, διορθοῖ τὴν ἐρώτησιν ὑποβάλλον αὐτὴν ὑπὸ νέαν καὶ δὴ ἀπλοστοέραν μορφήν. Ἄν δ' ὅμως πεισθῇ, ὅτι αἰτία τοῦ κακοῦ εἶνε ἡ ἀπροσεξία τῶν μαθητῶν, ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐρώ-

τησιν, καὶ δὴ μετ' ἔντονον μὲν προτροπὴν πρὸς περαιτέρω προσοχὴν, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπροσεξία εἶνε ἀδικαιολόγητος, μετὰ φροντίδα δ' ἄρσεως τῶν λόγων τῆς ἀπροσεξίας, ἐφ' ὅσον αὕτη εἶνε δεδικαιολογημένη.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐξελέγξεως τῶν ἀποκρίσεων καὶ τῆς φροντίδος τοῦ διδασκάλου περὶ τῆς διορθώσεως τῶν ἀτυχῶν ἐξ αὐτῶν. Σημειωτέον δ' ὅμως, ὅτι ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ προσέχη καὶ εἰς ἄλλα τινὰ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαθητῶν, ἂν μέλλωσιν αὐταὶ νὰ συμβάλλωνται εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ διαλόγου, ἅμα δὲ νὰ πληρῶσι καὶ ἑτέρους τινὰς ἀσχετοὺς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ διαλόγου διδακτικῶς σκοποῦς. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἀκόλουθα :

1) Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ γίνηται γερωνία τῆ φωνῆ, διότι τὸ ταπεινὴ τῆ φωνῆ ὁμιλεῖν πρῶτον μὲν εἶνε ἀρεπές, δεύτερον δ' εἶνε σημεῖον ἀβεβαιότητος τῶν γνώσεων, διότι ὁ γινώσκων τι ἀσφαλῶς ἀποκρίνεται συνηθέστατα μεγαλοφώνως, εἶτα δὲ καταπονεῖ τοὺς ἀκροωμένους, ἅτε ἀναγκαζομένους νὰ ἐντείνωσι σφόδρα τὴν ἀκοήν, καὶ καθιστᾷ τὴν διδασκαλίαν ἀνιαράν, ὡς μὴ δυναμένη νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν, πρὸς ὃ δὴ ἀπαιτεῖται καὶ ἰσχύς τις τῶν ἐξωτερικῶν ἐρεθισμῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστᾷ ὡς τὰ πολλὰ τὴν ἀπόκρισιν ἀνωφελῆ διὰ τε τὸν διδάσκαλον καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς μαθητάς, καθόσον οὗτοι δὲν ἀκούουσι ταύτην, εἶτα δὲ προκαλεῖ δαπάνην πολυτίμου χρόνου, καθόσον κατ' ἀνάγκην ὁ ταπεινὴ τῆ φωνῆ ἀποκρινάμενος θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀπάντησιν, μέχρις οὗ γίνῃ ἀκουστός ὑπὸ πάντων, τέλος δὲ δὲν συμβάλλεται εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς βουλήσεως, εἰς ἣν συντελεῖ τὸ μεγαλοφώνως ὁμιλεῖν, ὡς ἀπαιτοῦν καὶ προϋποθέτον καταβολὴν δυνάμεως. Διὰ πάντα λοιπὸν ταῦτα ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἐθίξῃ τοὺς μαθητάς ἤδη ἀπὸ τοῦ πρώτου σχολικοῦ ἔτους εἰς τὸ μεγαλοφώνως ὁμιλεῖν καὶ ἀποκρίνεσθαι. Βεβαίως οἱ μικροὶ μαθηταὶ δὲν θὰ εὐρίσκωσιν εὐχερῶς τὴν προσήκουσαν ἰσχὴν τῆς φωνῆς καὶ θὰ ἐκτρέπωνται συνήθως εἰς κραυγὰς. Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν βλάπτει, διότι προϊούσης τῆς ἡλικίας θὰ μειῶται ἡ ἰσχύς ἀφ' ἑαυτῆς, θὰ φθάσῃ δ' οὕτως εἰς τὸν προσήκοντα βαθμὸν.

2) Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ ὀρθοῦται ἀκριβῶς

πρὸς τὴν ἐρώτησιν. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἡ ἐρώ-
τησις πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνηται ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ πρὸ τῆς ἀπο-
κρίσεως ἢ νὰ τίθηται καθόλου ἐν αὐτῇ, καθόσον τὸ τοιοῦτον καὶ
μάλιστα ἐπὶ ὄρμιωτέρων μαθητῶν εἶνε αὐτόχρημα γελοῖον. Ἡ θέ-
σις τῆς ἐρωτήσεως ἐν τῇ ἀποκρίσει ἐπιτρέπεται μόνον ἐν τῷ πρώτῳ
σχολικῷ ἔτει χάριν γλωσσικῆς ἀσκήσεως τῶν μαθητῶν. Λογικῶς
ὅμως πρέπει πάντοτε ἡ ἀπόκρισις νὰ ῥυθμίζεται πρὸς τὴν ἐρώ-
τησιν. Οὕτω δὲν εἶνε ὀρθὸν εἰς τὴν ἐρώτησιν «τί εἶνε ἁμαρτία;»
νὰ ἀποκρίνωνται οἱ μαθηταὶ «ὅταν κάμνη κανεῖς τὸ κακὸν» ἢ
«ὅταν παραβαίνῃ τις τὸν ἠθικὸν νόμον» καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν «τί
εἶνε νῆσος;» νὰ ἀπαντῶσι «ὅπου πέριξ εἶνε νερά», ἀλλ' ἀντ' αὐ-
τῶν νὰ δίδωσι τὰς ἀποκρίσεις «ἁμαρτία εἶνε ἡ ἐπιτέλεισις τοῦ κα-
κοῦ» ἢ «ἁμαρτία εἶνε ἡ παράβασις τοῦ ἠθικοῦ νόμου» καὶ «νῆσος
εἶνε ξηρὰ περιβροχομένη ὑπὸ ὑδάτων».

3) **Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ δίδεται ἐν τελείᾳ προ-
τάσει.** Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ συμβαίνει πρῶτον, διότι οὕτως ὁ μα-
θητὴς ἐθίζεται εἰς τὸ τελείως νοεῖν, καθόσον τελεία σύνδεσις τῶν
ἐννοιῶν, ἢτοι σύνδεσις αὐτῶν ἐν κρίσει καὶ προτάσει εἶνε συνή-
θως ἐκφρασις τελείου νοήματος. Γλωσσικὴ διατύπωσις ἀτελῆς ὑπο-
δηλοῖ συνήθως ἀτελῆ νόησιν. Ἄλλὰ καὶ ἔνθα τοῦτο δὲν συμβαίνει,
γεννᾶται δι' αὐτῆς ἀσάφεια παρὰ τοῖς λοιποῖς μαθηταῖς. Ἐκ τῶν
ἀνωτέρω δ' ἐξάγεται, ὅτι διὰ τῶν ἐν ὅλαις προτάσειν ἀποκρίσεων
κατορθοῖ ἅμα ὁ διδάσκαλος νὰ ἐξελέγχη, ἂν ὁ ἀποκρινόμενος μα-
θητὴς ἀντελήφθῃ ὀρθῶς καὶ ἐντελῶς τὴν ἀπόκρισιν. Τέλος δὲν πρέ-
πει νὰ λησιμότηθῃ, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ἀσκοῦνται ἔτι οἱ παῖδες
γλωσσικῶς. Αἱ ἐν ὅλαις προτάσειν ἀποκρίσεις ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν
τοῦ ἐν συνεχεί λόγῳ ὁμιλεῖν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν δὲν πρέπει ὁ διδά-
σκαλος νὰ δέχεται ὡς ἀπάντησιν τὸ ναὶ ἢ ὄχι μηδ' ἐπ' αὐτῶν τῶν
ἐρωτήσεων τῆς ἀποφάνσεως, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς μα-
θητὰς νὰ προσθέτωσι προτάσιν τινα· π. χ. ἐρώτ. «ἐτιμώρησεν ὁ
Ἰωσήφ τοὺς ἀδελφούς του;» — ἀπόκρ. «ὄχι. συνεχώρησεν αὐτούς»,
ἐρώτ. «οἱ Πέρσαι ἐνίκησαν ἐν Μαραθῶνι ἢ οἱ Ἀθηναῖοι;» —
ἀπόκρ. «οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκησαν ἐν Μαραθῶνι». Ἐξαίρεσις τούτου
ἐπιτρέπεται μόνον ἐπὶ ταχέος ῥυθμοῦ τῆς διδασκαλίας, π. χ. ἐν τῇ

ἐξετάσει, ἐν ταῖς ἐπαναλήψεσι καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ἀσκήσεως.

4) **Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ εἶνε γλωσσικῶς ὀρθή,**
ἵνα οἱ μαθηταὶ ἀσκῶνται εἰς τὸ ὀρθῶς ὁμιλεῖν. Διορθοῦνται δὲ τὰ
γλωσσικὰ ἁμαρτήματα ἢ ὑπ' αὐτῶν τῶν διαπραξάντων ταῦτα ἢ, ἂν
τοῦτο δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γένηται εὐθύς, ὑπὸ τινος τῶν συμμα-
θητῶν ἢ, ἂν μηδὲ τοῦτο εἶνε δυνατὸν ἢ ἂν ὁ καιρὸς ἐπέιγῃ, ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου. Πρέπει δ' ὅμως αἱ περὶ τὴν γλωσσικὴν
ἀκρίβειαν ἀπαιτήσεις τοῦ τελευταίου τούτου νὰ εἶνε ἀνάλογοι πρὸς
τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν κατὰ ταύτην γλωσσικὴν δεξιότητα τῶν μαθη-
τῶν, διότι ἄλλως θὰ ἀπαιτῆ οὗτος παρὰ τῶν μαθητῶν πρᾶγματα
ἀνώτερα τῶν δυνάμεων αὐτῶν, θὰ κολύβῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτε-
νεργείας τούτων, θὰ παραβλάπτῃ τὴν ἀτομικότητα αὐτῶν, τέλος δὲ
θὰ δαπανᾷ πολὺτιμον χρόνον εἰς ματαίας διορθώσεις. Ὄφειλε κατὰ
ταῦτα ὁ διδάσκαλος νὰ μὴ ἀπαιτῆ παρὰ τοῦ μαθητοῦ νὰ μεταχει-
ρίζεται, ἢν γλώσσαν καὶ αὐτός, ἀλλὰ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς αὐτὸν νὰ ἐκ-
φράζηται, ὅπως δύναται, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ προσκρούῃ ὅλως εἰς
τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, νὰ ἀυξάνῃ δὲ βαθμιαίως
τὰς παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἀπαιτήσεις αὐτοῦ. Φανερὸν ὅμως εἶνε, ὅτι
ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι πρέπει νὰ ἀπαιτῆται ἡ ἀποφυγὴ καὶ ἡ
διόρθωσις παντὸς γλωσσικοῦ σφάλματος.

5) **Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ δίδεται ὑφ' ἑνὸς μό-
νον μαθητοῦ.** Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ γένηται, τὸ μὲν, ἵνα μὴ χα-
λάται ἡ τάξις, τὸ δέ, ἵνα μὴ δυσχεραίνηται εἰς τὸν διδάσκαλον ἡ
ἐκτίμησις τῆς προσοχῆς καὶ τῶν πνευματικῶν δυνάμεων ἐκάστου
τῶν μαθητῶν. Πρὸς πληρωσιν τῆς ἀπαιτήσεως ταύτης ὀφείλει πρῶ-
τον ὁ διδάσκαλος νὰ καλῆ αὐτὸς τὸν ἀποκριθησόμενον ἕνα καὶ διῆ
κατὰ τὸν τρόπον, ὃν περιεγράψαμεν τοῦ λόγου ὄντος περὶ τῶν μέ-
τρων, ἅτινα ὀφείλει οὗτος νὰ λαμβάνῃ πρὸς συγκράτησιν τῆς προ-
σοχῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὰ ἐρωτώμενα. Ὅτι πρὸς τοῦτο ἐπιβάλ-
λεται εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ γνωρίσῃ ὡς οἶδόν τε τάχιστα τὰ ὀνόματα
τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἶνε πρόδηλον. Ἡ γνώσις αὕτη ἄλλως εἶνε
χρήσιμος εἰς αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ οἱ μαθηταὶ συναι-
σθανόμενοι, ὅτι εἶνε προσωπικῶς γνωστοὶ εἰς τὸν διδάσκαλον,
προσέχουσι μᾶλλον εἰς αὐτὸν καὶ ὑποτάσσονται εὐκολώτερον εἰς

τουτον. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὀφείλει δεύτερον ὁ διδάσκαλος νὰ ἀπαγορεύῃ αὐστηρῶς τὸ ὑποβάλλειν καὶ προσψιθυρίζειν, τὸ τε σκόπιμον καὶ τὸ ἄνευ κακῆς προαιρέσεως γιγνόμενον καὶ ἐκ τῆς ζωηρᾶς εἰς τὴν συνείδησιν τῶν μαθητῶν ἀνόδου τῶν παραστάσεων προερχόμενον, καὶ δὴ ἀμφοτέρωθεν μὲν ὡς χαλῶντα τὴν τάξιν καὶ δυσχεραίνοντα εἰς τὸν διδάσκαλον τὴν περὶ τῆς ἀξίας ἐκάστου τῶν μαθητῶν κρίσιν, τὸ πρῶτον δὲ καὶ διὰ τὸν λόγον, ὅτι σημαίνει ἀπάτην πρὸς τὸν διδάσκαλον, διὰ τοῦτο δ' ἀντιμάχεται πρὸς τὸν ἠθικὸν τῆς ἀγωγῆς σκοπὸν. Σημειωτέον νῦν, ὅτι ἐνίοτε θὰ ἐπιτρέπηται εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ προκαλῆ καὶ ἀποκρίσεις συμπάσης τῆς τάξεως ἐν εὐτάκτῳ χορῷ. Τοῦτο ὅμως θὰ γίνηται μόνον πρὸς ἐπανάληψιν ἤδη διατετυπωμένων ἀποκρίσεων, ἵνα αὐταὶ ἐντυπωθῶσι καλύτερον ἐν τῇ μνήμῃ πάντων τῶν μαθητῶν. Συντελεῖ δὲ ἡ ἐν χορῷ ὁμιλία εἰς τὴν στερεωτέραν ἐντύπωσιν τῶν τοιούτων ἀποκρίσεων, πρῶτον μὲν διότι ἤδη ἢ εἰς τοιαύτην πρόκλησιν παρουσιάζει τὴν περὶ ἧς πρόκειται ἀπόκρισιν ὡς ἰδιαζόντως σπουδαίαν εἰς τὰ ὄμματα τῶν μαθητῶν, εἶτα δὲ διότι δι' αὐτῆς ἢ τελευταία αὕτη δίδεται διὰ τόνου ἐμφαντικώτερον, τέλος δὲ διότι διὰ ταύτης καὶ οἱ μὴ καλῶς εἰδότες τὴν ἀπόκρισιν μαθηταὶ λαμβάνουσιν εὐκαιρίαν νὰ μάθωσιν αὐτὴν τελείως. Ἄλλως ὅμως τὸ ἐν χορῷ ἀποκρίνεσθαι καὶ ὁμιλεῖν θὰ ἀπαγορεύηται καὶ δὴ οὐ μόνον διότι χαλῶ τὴν τάξιν καὶ ἀποκρύπτει τὸ ἀληθὲς μέτρον τῆς ἀξίας ἐκάστου τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ διότι συχνότερον τοῦ δέοντος γιγνόμενον, ἀντὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν προσοχὴν, ἀποκοιμίζει τοὺς μαθητὰς καὶ ὑποθάλλει τὴν ἀνοησίαν.

6) Ἡ ἀπόκρισις, ὁσάκις εἶνε κατ' οὐσίαν ὀρθή, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ συμφωνῆ κατὰ γράμμα πρὸς ὅτι ἔχει ὁ διδάσκαλος ἐν νῷ. Κάκιστα ποιοῦσι διδάσκαλοί τινες, οἵτινες, προσδεδεμένοι στερεῶς εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτοὶ ἐν νῷ ἔχουσιν, ἀπορρίπτουσιν ὀρθοτάτας καὶ κατ' οὐσίαν συμφώνους πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου προσδοκώμενον ἀποκρίσεις, μόνον διότι αὐταὶ δὲν περιέχουσιν ἀκριβῶς, ὅτι αὐτὸς ζητεῖ.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη προδιῆλως νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαιτέρως, ὅτι ὁ ἀποκρινόμενος μαθητὴς πρέπει νὰ ἐγείρηται ταχέως ἐκ τῆς θέσεως αὐ-

τοῦ, νὰ ἴσταται εὐθυτενῆς, νὰ μὴ παύσῃ διὰ τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ θρανίου, τέλος νὰ μὴ στρέφῃ τὸ βλέμμα πανταχοῦ τῆς αἰθούσης, ἀλλὰ νὰ κατευθύνῃ αὐτὸ πρὸς μόνον τὸν διδάσκαλον.

Τὰ εἶδη τοῦ διδακτικοῦ διαλόγου. Ἀποβλέποντες εἰς τοὺς διαφόρους σκοποὺς, οὓς δύναται νὰ ἐπιδιώκῃ ὁ διάλογος καὶ οὓς εἶδομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν διάφορα εἶδη διαλόγων. Εἶνε δὲ ταῦτα προδιῆλως τὰ ἀκόλουθα :

1) Ὁ ἐξεταστικὸς διάλογος, ὅστις προϋποθέτων τὴν ὕλην αὐτοῦ μεμαθημένην σκοπεῖ νὰ ἐξακριβώσῃ διὰ καταλλήλων τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεων, ἂν οἱ μαθηταὶ ὄντως προσεκτήσαντο ταύτην καὶ ἐν τίνι βαθμῷ. Τοῦ εἶδους τούτου τοῦ διαλόγου γίνεται χρῆσις ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ἤδη δεδιδαγμένου μαθήματος ἢ τῶν ἤδη δεδιδαγμένων μαθημάτων. Ποῖαί τινες πρέπει νὰ εἶνε κατ' αὐτὸν αἱ ἐρωτήσεις τοῦ διδασκόντος καὶ πῶς πρέπει οἷτος νὰ χειρίζεται τὰς ἀποκρίσεις τῶν μαθητῶν, εἶνε πρόδηλον μετὰ τὰ καθόλου περὶ τῆς ὀρθῆς ἐρωτήσεως καὶ τῆς ἐξελέγξεως τῶν ἀποκρίσεων ὀρθήντα. Ἄ νῦν περὶ τῶν ζητημάτων τούτων ὀφείλομεν νὰ τονίσωμεν ἰδιαιτέρως ἐνταῦθα προκειμένου περὶ τοῦ ἐξεταστικοῦ διαλόγου, εἶνε τὰ ἑξῆς. Ἡ ἐρώτησις τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ τοιούτῳ διαλόγῳ, καθόσον τὸ ἐρωτώμενον ὀφείλει νὰ εἶνε γνωστὸν εἰς τοὺς μαθητὰς, πρέπει νὰ μὴ περιστέλλῃ μηδὲ κατὰ μικρὸν τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρέπει αὕτη νὰ εἶνε οὕτως εὐρεῖα, ὥστε οἱ μαθηταὶ ἐν τῇ ἀποκρίσει αὐτῶν νὰ ἀναπλάττωσι σειρὰν ὅλην ἢ σειρὰς ὅλας νοημάτων. Ἄφ' ἑτέρου δ' ὅμως ἢ αὕτη ὀφείλει νὰ ζητῆ παρὰ τῶν μαθητῶν μόνον τὸ μεμαθημένον, δὲν πρέπει δὲ ἐπιλανθανομένη τοῦ σκοποῦ αὐτῆς νὰ ἀπατῆ παρ' αὐτῶν τι ἐκτὸς τοῦ πύλου τῶν μεμαθημένων κείμενον καὶ διὰ τοῦτο ὑπερβαῖνον τὰς δυνάμεις τῶν μαθητῶν. Καθόσον δ' ὁ ἐξεταστικὸς διάλογος, ὡς στρεφόμενος περὶ ὕλην γνωστὴν τοῖς μαθηταῖς, ταχέως θὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀνίαν αὐτῶν καὶ θὰ ἀδυνατῇ νὰ συγκρατῇ τὴν προσοχὴν τούτων, καλὸν εἶνε νὰ γίνηται γοργῶ τῷ ῥυθμῷ καὶ νὰ προκαλῆ εἰς συμμετοχὴν ὡς οἶον πλείους μαθητὰς, ἵνα τοῦλάχιστον διὰ τῶν μέτρων τούτων ἐξουδετεροῖ τὰ φῆσει αὐτῷ ἀκολουθοῦντα κατὰ ἐκεῖνα ἀποτελέσματα.

Ἐπειδὴ δ' αἱ τῶν μαθητῶν ἀποκρίσεις, ἅτε οὔσης τῆς ὕλης γνωστῆς, θὰ ὄσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὄρθαι κατὰ τὸ περιεχόμενον, οὕτω δὲ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης δὲν θὰ παρέχωσιν αὐταὶ πράγματα εἰς τὸν διδάσκαλον, διὰ τοῦτο ὀφείλει οὗτος νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ περισσότερο εἰς τὴν γλωσσικὴν αὐτῶν διατύπωσιν καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ὡς οἶόν τε μείζονος ἀκριβείας αὐτῆς. Ὡσαύτως πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι, ἐπειδὴ πάντες οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι νὰ γινώσκωσι τὸ ἐξεταζόμενον καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐξέτασις σκοπεῖ κυρίως τὴν ἐξακριβῶσιν τῆς γνώσεως ταύτης αὐτοῦ ὑπ' ἐκείνων, δὲν θὰ ἐπιτρέπῃται κατὰ τὸν ἐξεταστικὸν διάλογον εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ἀναγγέλλωσιν ἑαυτοὺς πρὸς ἀπόκρισιν, θὰ καλῶνται δ' εἰς ταύτην ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἄνευ ἀναγγελίας ἐκεῖνοι ἐκ τῶν μαθητῶν, περὶ ὧσιν ὁ διδάσκαλος θέλει νὰ ἐξακριβῶσῃ, ἂν πράγματι προσεκτήσαντο τὰ δεδιδυγμένα. Τέλος πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι, καίτοι τὸ ἐξετάζειν συνοδεύεται φύσει ὑπὸ ποιᾶς τινος αὐστηρότητος, οὐχ ἦττον ὁ διδάσκαλος δὲν πρέπει νὰ ἐκτρέπῃται ἐν τῇ ἐξετάσει εἰς ἰταμότητα, ἥτις θὰ ἐκφοβίξῃ τοὺς παῖδας καὶ θὰ κλείῃ ἐρμητικῶς τὸ στόμα αὐτῶν, ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὸ δυνατόν νὰ ἦ εὐπροσήγορος, θεωρῶν ὡς κέρδος καὶ ἀπεκδεχόμενος μετὰ χαρᾶς καὶ τὸ ἐλάχιστον ἔτι, ὅπερ δύναται νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταί.

2) Ὁ **διάλογος ἐπαναλήψεως**, ὅστις προϋποθέτων ἐπίσης τὴν ὕλην μεμαθημένην σκοπεῖ τὴν διὰ πολλαπλῆς ἀναπαράστασως αὐτῆς ὑπὸ τῶν μαθητῶν στερεωτέραν ἐντύπωσιν ταύτης ἐν τῇ συνειδήσει ἐκείνων. Τοῦ εἶδους τοῦ διαλόγου τούτου γίνεται χρῆσις πρῶτον εὐθύς μετὰ τὴν προσφορὰν ἐκάστου τῶν τμημάτων τοῦ νέου, ὡς καὶ μετὰ τὴν πρόσκτησιν τοῦ συνόλου αὐτῶν καὶ δι' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐν τῇ συνειδήσει τῶν μαθητῶν στερεᾶς ἐντυπώσεως καὶ ἐκάστου τμήματος καὶ τῆς ὅλης μεθοδικῆς ἐνότητος. Φανερόν νῦν εἶνε, ὅτι ἡ ἔκτασις τῶν ἀναπαρισταμένων τμημάτων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαναλήψεων αὐτῶν πρέπει νὰ εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν. Ὅσοφ δῆλον ὅτι μικρότεροι τὴν ἡλικίαν εἶνε οὗτοι, τοσοῦτω μικρότερα πρέπει νὰ εἶνε καὶ τὰ τμήματα, ὧν ἡ ἀναπαράστασις θὰ ζη-

τῆται διὰ τοῦ διαλόγου καὶ τοσοῦτω περισσοτέρας φορᾶς θὰ ζητῆται ἢ ἐπανάληψις ἐκάστου τῶν τμημάτων τούτων καὶ τοῦ συνόλου αὐτῶν. Πρόδηλον δ' ἔτι εἶνε, ὅτι, ἐπειδὴ τὰ ἀναπαραστατέα τμήματα θὰ εἶνε ὅπωςδήποτε γνωστὰ εἰς τοὺς μαθητὰς, δὲν θὰ καλῶνται οὗτοι, ὡς ἤδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω διὰ μακρῶν εἵπομεν, διὰ τμηματικῶν ἐρωτήσεων εἰς τὴν ἀναπαράστασιν ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ θὰ ζητῆται παρ' αὐτῶν διὰ μιᾶς καὶ μόνης περιεκτικῆς ἐρωτήσεως νὰ ἀναπαριστῶσιν ἐν συνεχείᾳ ὅλον, εἰ δυνατόν, τὸ περὶ οὗ ἐκάστοτε πρόκειται τμήμα, ἵνα οὕτω μὴ περιστέλλῃται μηδὲ κατὰ μικρὸν ἢ αὐτενέργεια αὐτῶν. Ἐξαιρέσεις τούτου ἐπιβάλλεται μόνον ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς κατωτάτης ἢ τῶν κατωτάτων σχολικῶν βαθμίδων, οἵτινες οὔτε τὴν κατάλληλον γλωσσικὴν εὐχέρειαν ἔχουσιν, οὔτε πνευματικῶς ἱκανοὶ εἶνε πρὸς τὴν ἐν συνεχείᾳ λόγῳ ἀναπαράστασιν. Τί πρέπει νῦν νὰ γίνηται, ὡς αἰεὶ ὁ ἀναπαριστῶν μαθητῆς προσκόπτει καὶ πῶς καὶ πότε πρέπει νὰ ἐπιτελῶνται ἢ διασάφησις τῶν ἀσαφειῶν, ἢ διόρθωσις τῶν σφαλμάτων καὶ ἡ συμπλήρωσις τῶν τε αἰσθητῶν καὶ τῶν μὴ αἰσθητῶν χασμάτων τῶν ἀναπαράστασιν, περὶ τούτων πάντων εἵπομεν ἀνωτέρω. Ὁ μόνον ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν περὶ τῶν ἀναπαράστασιν τούτων, εἶνε τὸδε, ὅτι, ἂν ὁ διδάσκαλος εἰς τὴν πρώτην ἀναπαράστασιν τοῦ ἐκάστοτε προσφερομένου τμήματος ὀφείλει νὰ καλῇ ἕνα ἐκ τῶν ἀναγγελιάντων ἑαυτοὺς μαθητῶν, εἰς τὴν δευτέραν καὶ καθόλου εἰς τὰς λοιπὰς ὀφείλει νὰ καλῇ οἷονδήποτε ἐκ τῶν μαθητῶν ἀδιακρίτως καὶ δι' αὐτὴν τῆς ἰκανότητος αὐτῶν, καθόσον πάντες πλεόν ὀφείλουσι νὰ δύναται νὰ ἀναπαριστῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον καλῶς τὸ περὶ οὗ πρόκειται τμήμα.

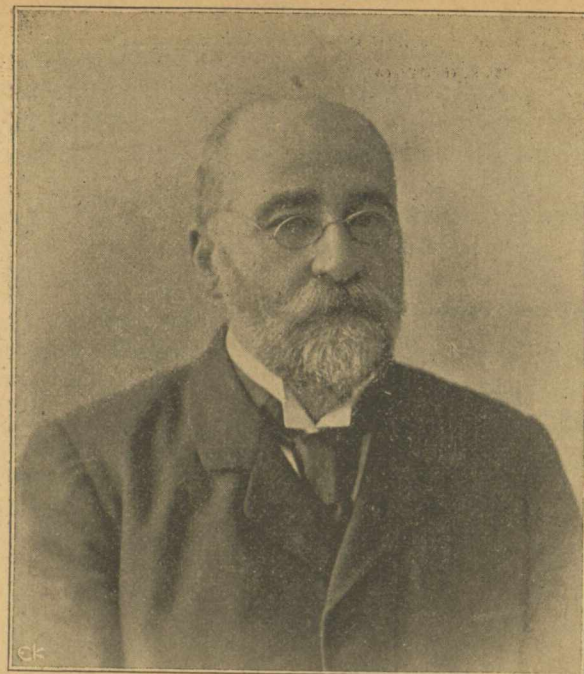
Ἐτέρα περίπτωσις χρήσεως τοῦ περὶ οὗ πρόκειται εἶδους τοῦ διαλόγου δέδοται κατὰ τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς διδασκαλίας, ἥτοι κατὰ τὸ στάδιον τῆς ἀσκήσεως, οὗ ὡς γνωστὸν σκοπὸς εἶνε ἡ διὰ πολλαπλῶν καὶ ποικίλων ἀναπλάσεων στερέωσις τοῦ προσκτηθέντος συγκεκριμένου τε καὶ ἀφηρημένου ὕλικου ἐν τῇ συνειδήσει τῶν μαθητῶν. Ἐπειδὴ νῦν ὁ κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο γινόμενος διάλογος θὰ περιστρέφῃται περὶ ὕλικόν τελείως γνωστὸν τοῖς μαθηταῖς, διὰ τοῦτο δὲ ταχέως θὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀνίαν αὐτῶν καὶ τὰ

ταύτη παρομαρτοῦντα κακά, διὰ τοῦτο ἀπαραίτητον εἶνε, ὅπως γίνηται οὗτος γοργῶ τῷ ὀυθμῶ καὶ προκαλῆ εἰς συμμετοχὴν ὡς οἷόν τε πλείους μαθητᾶς, ἔτι δ' ὅπως αἱ κατ' αὐτὸν ἐρωτήσεις τοῦ διδασκάλου ὡσι τοιαῦται, ὥστε νὰ προκαλῶσι τοὺς μαθητᾶς εἰς μεταβεβλημένην ἀνάπλασιν τοῦ γνωρίμου αὐτοῖς ὕλικου, οὕτω δ' ἐξεγείρωσιν ἐν ἰκανῶ βαθμῶ τὴν ἀντενέργειαν αὐτῶν. Διὰ τῶν μέτρων τούτων, ἰδίᾳ δὲ διὰ τοῦ τελευταίου θὰ κατορθῶται, ὥστε νὰ περιστέλλωνται τὰ μνημονευθέντα κακά. Ἐτέρα τέλος περίπτωσις χρήσεως τοῦ αὐτοῦ εἴδους τοῦ διαλόγου δέδοται ἐν ταῖς κατ' ἐξοχὴν καλουμέναις ἐπαναλήψεσιν, αἵτινες ἐπιχειροῦνται ἐπὶ μεγάλου ποσοῦ δεδιδυγμένης ὕλης, καὶ δὴ ὁπόταν ὁ διδάσκαλος κρίνη, ὅτι εἶνε ἀναγκαῖα ἢ ἀνάπλασις αὐτῆς, ἂν μέλλῃ αὕτη νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὴν λήθην.

3) Ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος, δι' οὗ μέρος ἢ μέρη τοῦ παραστατικοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν, τοῦ προερχομένου ἐκ τε τῆς μέχρι τοῦδε διδασκαλίας καὶ ἐκ τῆς ἰδίας ἐμπειρίας αὐτῶν, ἀναλύονται διὰ καταλλήλων τοῦ διδασκάλου ἐρωτήσεων εἰς τὰ στοιχεῖα αὐτῶν ἐπὶ τῷ σκοπῶ τῆς ἐξάρσεως ἐκείνων ἐκ τούτων, ὅσα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς πρόσληψιν τοῦ ἐκάστοτε μεταδοτέου νέου. Ὁ ἀναλυτικὸς διάλογος ἔχει συγγένειαν πρὸς τε τὸν ἐξεταστικὸν καὶ πρὸς τὸν τῆς ἐπαναλήψεως, καθόσον καὶ δι' αὐτοῦ πρόκειται νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ κατοχὴ καὶ νὰ γένηται ἡ ἀνάπλασις γνωστῆς τοῖς παισὶ ὕλης. Διαφέρει δ' ὅμως ἀμφοτέρων κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ὕλη αὕτη ἐξετάζεται καὶ ἐπαναλαμβάνεται δι' αὐτοῦ οὐχὶ ἐν τῇ ἐκτάσει καὶ ἐν τῇ σειρᾷ, ἐν ἣ τὸ πρῶτον ἐνετυπώθη, ἀλλ' ὡς ἀπαιτεῖ ἢ τοῦ μεταδοθησομένου νέου ἀφομοίωσις, ἥτοι ἐξαιρομένων ἐκείνων μόνον τῶν στοιχείων αὐτῆς, ὅσα χρησιμεύουσι πρὸς τὴν ἀφομοίωσιν τοῦ νέου καὶ λαμβανομένων τούτων ἐν ἐκείνῃ τῇ σειρᾷ, ἥτις δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν εὐκολωτέραν πρόσληψιν αὐτοῦ. Τοῦ διαλόγου τούτου γίνεται προφανῶς χρῆσις ἐν τῷ πρώτῳ σταδίῳ τῆς διδασκαλίας, ἥτοι τῷ σταδίῳ τῆς προπαρασκευῆς ἢ ἀναλύσεως. Ἄ ἰδιαίτερος ὀφείλομεν νὰ εἰπωμεν περὶ τοῦ διαλόγου τούτου, εἶνε τάδε.

(Ἀκολουθεῖ)

Δ. Ι. ΔΑΜΥΑΣ

ΧΑΡΙΣΙΟΣ ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

(Ὁ ἀποβιώσας κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1906 μέγιστος τῶν Ἑλλήνων Παιδαγωγῶν).

Ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν κατὰ τὴν 17 Ἰουνίου 1904 ἀπέστειλεν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ πρὸς ἐμέ, Δευθυντὴν τότε τοῦ Α' σχολείου τῶν Ἀθηνῶν, ἄξια δημοσιεύσεως καὶ εὐγνωμοσύνης τοῦ κλάδου ἡμῶν εἶνε τὰ ἑξῆς :

«... Ὅστις λέγει ὅτι δὲν προώδευσε τὸ ἔθνος ἢ εἶνε νοσηρῶς μεμψίμοιρος ἢ διατελεῖ ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ τῶν καθ' ἡμᾶς. Εἶνε ἐξόχως ἐλιπόλαιος καὶ νοσηρῶς μεμψίμοιρος! Ἡ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις προώδευσεν ἐν τῷ μῖθῳ εἰσοδείας, ὅσον οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ.

«Τὸ αἷτιον τῆς προόδου ταύτης εἶδθε κυρίως δεῖς οἱ δημοδιδάσκαλοι. Ἡ ἐκπαίδευσις, ἥς τυγχάνετε, καὶ τὰ μέσα, αἵτινα παρέχει ὑμῖν ἡ Πολιτεία εἶνε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα, ὥστε ὅπου τύχη διδασκαλικὴ φύσις χρηστὴ καὶ εὐαίσθητος δύναται νὰ ἀποβῇ σφόδρα ὠφέλιμος τῇ σπουδαζούσῃ μὲν τρυφερᾷ νεολαίᾳ ἀμέσως,

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

τῶ Ἔθνει δ' ἡμῶν ἐμμέσως. . . . Καθ' ἣν ἡμέραν θὰ κατορθωθῆ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ δημοδιδάσκαλοι τοῦ λαοῦ νὰ γείνωσι, νὰ εἶνε τοιοῦτοι. . . . ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ εὐκλεία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους θὰ καταθέσῃ βαθέα τὰ θεμέλια εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν αἰώνων.

• Ἡ ἀρχὴ ἐγένετο. Καὶ ἡ ἀρχὴ εἶνε τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Καθ' ἑκάστην ὁ ἀριθμὸς τῶν χρηστῶν διδασκάλων αὐξάνει, καθ' ἑκάστην τὰ μέσα τῆς ἐκπαιδείσεως αὐτῶν βελτιοῦνται. **Θὰ ἔλθῃ λοιπὸν τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα !**

Εὐτυχῆς, διότι, κατέχων τοιαύτην βαρυσήμαντον ἐπιστολὴν τοῦ ἀειμνήστου Παιδαγωγοῦ, παραδίδω πρὸς δημοσίευσιν ταύτην, ἣτις εἶνε ὁ εὐγλωττότερος κῆρυξ τῶν διὰ τὴν Δημοτικὴν Ἐκπαίδευσιν καὶ τὸν κλάδον ἡμῶν γνωμῶν του.

ΑΔ. Ν. ΜΟΥΜΟΥΡΗΣ

Ἡ ἔνωσις τῶν Δημοδιδασκάλων

Ὅπως περὶ τὸν θὰ ἦτο νὰ ἐπαναλάβῃ τις ἐνταῦθα τὰ τοσάκις λεχθέντα ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων δημοδιδασκάλων εἰς ἓν σῶμα καὶ τῆς καλῆς ὁργανώσεως τοῦ σώματος τούτου. Ὁ ἐπιχειρῶν νὰ παραστήσῃ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς ἐνώσεως προφανῶς περιττολογεῖ.

Εὐτυχῶς αἱ βάσεις ἐτέθησαν πρὸ ἐνὸς περίπου ἔτους καὶ τὸ ἔργον ἐπροχώρησεν ἰκανῶς. Ἀνάγκη ὅμως ἐντὸς ὀλίγου νὰ περατωθῆ. Ἀνάγκη πάντες οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοδιδασκαλικοῦ Σύλλογοι νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις κεντρικοῦ Συνοδίου.

Ἐλπίζω νὰ μὴ θεωρηθῶ παλινοδῶν ὑπὸ τῶν κ. κ. συναδέλφων, ὅσοι ἐνθυμοῦνται ὅσα σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἔγραψα

ἐν τῇ « Ἀκροπόλει » κατὰ Νοέμβριον τοῦ παρελθόντος ἔτους. Ἐν τούτοις δὲν θεωρῶ περιττὰς ἐξηγήσεις τινάς.

Οἱ ἀναλαβόντες τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐν Πάτραις δημοδιδασκαλικῆς Ἐνώσεως ὑφ' ἐνὸς καὶ μόνου πνεύματος διεπνέοντο, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἐνώσεως ὁλοκλήρου τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ διαβήματος τούτου ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς ἐν Ἀθήναις συναδέλφους. Ἀλλ' ἡ τούτων βραδύτης πρὸς ἐνέργειαν, ἐνεκὰ παρεμβληθέντων ἐμποδίων βεβαίως, καὶ τὸ ἐπεῖγον τῶν περιστάσεων ἠράγκασεν ἡμᾶς νὰ σπεύσωμεν. Ἄν ἐκ τῆς συστάσεως τῆς ἐν Πάτραις Ἐνώσεως δὲν προέκυψεν ἄλλη ὠφέλεια, πάντως ὅμως ἐχρησίμευσεν, ἵνα ἀποδείξῃ τὸ δυνατὸν τῆς συνεργασίας τοῦ δημοδιδασκαλικοῦ κλάδου καὶ νὰ ἐπιδείξῃ εἰς τὸ Ἔθνος τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ δύναμιν, καθ' ὃν χρόνον ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπιδειχθῆ, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν ἡμῶν πρὸς τὰς ἰδίας δυνάμεις.

Μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐν Ἀθήναις συναδέλφων εἰς τὸν δημοδιδασκαλικὸν ὄριζοντα, τὸ ζήτημα προσέλαβεν ἄλλην φάσιν. Οἱ πλείστοι συνάδελφοι ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο συμφέρον νὰ εἶναι κέντρον ἐνώσεως ἡ πρωτεύουσα. Ἀναγνωρίζοντες τὴν ὀρθότητα τῆς γνώμης των, οὐδένα, ἐξ ὧων εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ ζητήσωσι τὴν γνώμην μας, ἠμποδίσασμεν νὰ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου. Εἴτε εἰς τὸ ἐν εἴτε εἰς τὸ ἄλλο σημεῖον ἐνώσεως ἔβαινον οἱ διδάσκαλοι, δι' ἡμᾶς ἦτο ἐν καὶ τὸ αὐτό. Ὁ λόγος ἦτο νὰ ἐκλείψῃ τὸ τέως ἀσύντακτον καὶ ἀνοργάνωτον τοῦ δημοδιδασκαλικῶν κλάδου καὶ νὰ καλλιεργηθῆ ἡ ἰδέα τῆς συναδελφότητος καὶ τῆς συνεργασίας.

Ἐγραφον τότε, ὅτι πρὸς ὡς ἀνάγκη νὰ ὑφίσταται καὶ ἡ ἐν Πάτραις Ἐνωσις, ἵνα τονώσῃ τὰς δυνάμεις τοῦ ἐν Ἀθήναις Συνδέσμου ἢ ἀμιλλα. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω καὶ ἂν ἡ πείρα μὲ ἐδίδασκε νὰ τὴν μεταβάλω, δὲν θὰ ἐδίσταζον ποσῶς νὰ δηλώσω εὐλικρινῶς τὴν μεταβολήν, ἐν πλήρει καὶ ἀκραδάντῳ πεποιθήσει, ὅτι οὐδὲν θανάσιμον ἀμάρτημα ἀποτελεῖ ἡ μεταβολὴ γνώμης! Ἀλλ' εὐρισκόμεθα πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος, ὅτι ἡ ἐν Πάτραις Ἐνωσις δὲν ὑφίσταται ἢ μόνον ὡς σκιά!

διότι τὴν δύναμιν καὶ τὴν ζωὴν τὴν δίδουν πάντοτε οἱ πολλοὶ καὶ ὄχι οἱ ὀλίγοι. Ἄλλ' ἢ σκιὰ δὲν ὑπηρετεῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἀμίλλης. Ἐθεωρήσαμεν λοιπὸν καλὸν τὴν μικρὰν μας δύναμιν καὶ τὴν ἀγαθὴν μας προαίρεσιν νὰ μεταγγίσωμεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις Σύνδεσμον, ἀφοῦ πιστεύομεν ἀκραδάντως, ὅτι τὴν ἐκ τῆς ἀμίλλης ζήμιαν θὰ ἀναπληρώσῃ πλέον ἢ ἐπαρκῶς ἡ περίσσεια τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας τῶν ἐν Ἀθήναις συναδέλφων. Ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, αἱ ἐλπίδες ἡμῶν διαψευσθῶσιν, δὲν εἶναι δύσκολος ἡ ἀνασύστασις **ἐπαρχιακῆς** δημοδιδασκαλικῆς ἐνώσεως. Ἐχομεν ἀνάγκην ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως! καὶ εἰς ταύτην ὁ δημοδιδασκαλικὸς κλάδος ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ καὶ ἵνα ἐργασθῇ ὀφείλει νὰ κινήθῃ, νὰ δράσῃ, νὰ προοδεύσῃ ἠθικῶς καὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν τέχνην τοῦ ὑλικῶς. Καὶ ἡ ἐπιείγουσα αὕτη ἐθνικὴ ἀνάγκη, μακρὰν τοῦ νὰ ἐπιτρέπη συνήθειαι φιλοφρονήσεις, ἐπιβάλλει ἄκραν εἰλικρίνειαν!

Μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐξηγήσεις νομίζω, ὅτι εἶμαι ἐν τάξει.

Ἴδου τώρα ἐν ὀλίγοις ἡ ἀτομικὴ γνώμη μου πῶς εἶναι δυνατόν νὰ εὐδωθῇ τὸ ἔργον τοῦ Παρῆλληγιου Δημοδιδασκαλικοῦ Συνδέσμου.

Ἐν πρώτοις ὀφείλουν οἱ ἐν Ἀθήναις συνάδελφοι νὰ διατελῶσι πάντοτε ἐν ὁμοιοῖα καὶ νὰ μὴ δίδωσι προσωπικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς. Ὁ πρόεδρος καὶ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου, οἳοι δήποτε καὶ ἂν εἶναι, εἶναι πάντοτε καλοὶ καὶ ἐπαρκεῖς, ὅταν τὸ ἔργον τοῦ σωματείου διέπῃ τὸ ἀγαθὸν πνεῦμα! Τὰς τυχόν προσωπικὰς ἐλλείψεις τῶν διεπόντων — καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ ἄνθρωπος χωρὶς προσωπικὰς ἐλλείψεις — ἀναπληροῦ ἢ ἀλληλοβοήθεια καὶ ἡ συνεργασία τῶν πολλῶν. Ὄταν τις θέλῃ νὰ ἀντιπολιτευθῇ διὰ νὰ ἀντιπολιτευθῇ, πάντοτε εὐρίσκει λόγους νὰ ἐπικρίνῃ καὶ νὰ κατακρίνῃ καὶ ἐνῶ νομίζει, ὅτι βλάπτει τὸ πρόσωπον, βλάπτει δυστυχῶς τὴν ἰδέαν. Ὄταν ὅμως ἀφήσῃ τὸ χαμηλὸν προσωπικὸν ἐπίπεδον καὶ ἀναβῇ εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τῆς ἰδέας, τότε θὰ κατανοήσῃ ὁποίας καὶ ὁπόσης βλάβης γίνεται πρόξενος ἡ ἄκαιρος ἀνάμιξις τῶν προσωπικῶν εἰς τὰ γενικά.

Ἡμῶν δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δημοδιδασκάλων καθήκον εἶ-

ναι νὰ ὑποστηρίζωμεν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς τοὺς ἐν Ἀθήναις. Ἐν ἐναντία περιπτώσει δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀπαιτῶμεν παρ' αὐτῶν μεγάλα πράγματα. Ὅυτε εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιροίπτομεν κατ' αὐτῶν ὅλα τὰ κακῶς ἔχοντα ἐν τῇ δημοτικῇ ἐκπαίδευσιν. Καὶ ἐγὼ εὖρον νὰ παρατηρήσω τρωτὰ ἐν τῇ καθόλου πορεία τῶν ἐν Ἀθήναις συναδέλφων κοὶ εἶχον τὸ θάρρος καὶ τὴν εἰλικρίνειαν νὰ τὰ ἐκθέσω διὰ τοῦ τύπου, μὴ διστάσας νὰ πικράνω συναδέλφους κατὰ πάντα ἀξιοτίμους καὶ ἀγαπητοὺς, ἀλλ' οὐδέποτε ἔφρεξα αὐτούς, διότι ἡλαττώθησαν οἱ μισθοί! ἢ διότι δὲν ἔσπευσαν νὰ τοὺς ἀυξήσουν!

Οἱ ἐν Ἀθήναις συνάδελφοι ἤρχισαν νὰ ἐργάζονται καὶ ἡ ἐργασία τῶν ἀνάγκη νὰ μὴ ἀνακοπῇ, ἢ μᾶλλον ἀνάγκη νὰ αὐξηθῇ κατὰ ποσὸν καὶ νὰ βελτιωθῇ κατὰ ποιόν. Πῶς ὅμως οἱ πρωταγωνιστοῦντες ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, οἱ ὑφιστάμενοι κόπους καὶ φροντίδας ἀμισθί, θὰ θεωρηθῶσι καὶ θὰ ἐντείνωσι τὰς δυνάμεις των ὅταν συναντῶσιν ἀδιαφορίαν ὡς ἀμοιβῆν των; Πῶς θὰ ἐργασθῶσιν, ὅταν ὁ δημοδιδασκαλικὸς κόσμος τοῖς ἀρνητῆται τὰ ὑλικά μέσα; Πῶς θὰ ἐργασθῶσιν οἱ ἐν Ἀθήναις, ὅταν δὲν ὑφίστανται κατ' ἐπαρχίας ἢ κατὰ νομοὺς σύλλογοι, ἢ ἂν ὑπάρχωσι φντοζωοῦν; ὅταν δὲν καταβάλλονται ἔρανοι, ὅταν δὲν πληρῶνεται ἡ — ὅπερ χεῖρον — δὲν ἀναγινώσκειται τὸ κύριον ὄργανον τοῦ Συνδέσμου, τὸ περιοδικόν, ὅταν ἄλλοι μὲν μοχθοῦν καὶ ἀγρυπνοῦν ὑπὲρ τῆς ἐκπαίδευσέως καὶ τοῦ κλάδου, ἄλλοι δὲ ἀδιαφοροῦσιν ἢ ἀντιδρῶσιν;

Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου, τὴν ὁποίαν ἔχω δικαίωμα νὰ ἐκφράσω, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος συνάδελφος τὴν ἰδικήν του. Δὲν ἀπευθύνω συμβουλὰς, ὧν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην οἱ συνάδελφοι, οὔτε ἔχω δικαίωμα νὰ ἀπευθύνω. Δὲν ὀμιλῶ ἀπὸ ἐπισήμου τινὸς θέσεως, ἢν οὔτε κατέχω οὔτε θέλω νὰ κατέχω ἔχων πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς ἀδυναμίας μου. Ὅμιλῶ ὡς ἄνθρωπος ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τι καλὸν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς καὶ λέγων καὶ πράττων ὅ,τι νομίζει πρὸς ἐκκλήρωσιν τοῦ πόθου του συντελεστικόν.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 16 Σεπτεμβρίου 1907.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΑΤΟΣ

Δημοδιδάσκαλος

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΕΝ ΤΗ Ε΄ ΤΑΞΕΙ ΠΛΗΡΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μεθοδική ένотης : *Αγωγή τῶν ἐλευθέρων παιδῶν ἐν Κρήτῃ¹.

Σκοπός. Θὰ μάθωμεν σήμερον ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ μας βιβλίου, τί ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες τῶν ἐλευθέρων ἐν Κρήτῃ.

*Επανάληψις τοῦ σκοποῦ ὑπὸ τινῶν τῶν μαθητῶν μέχρι τελείας ἐντυπώσεως αὐτοῦ.

1. Προπαρασκευή. Διὰ νὰ σὰς ὁμιλῶ περὶ τῶν παιδῶν τῶν ἐλευθέρων ἐν Κρήτῃ, τίς ἄλλη τάξις πλὴν τῆς τῶν ἐλευθέρων, συμπεραίνετε, θὰ ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ ; Ἡ τάξις τῶν δούλων. Διὰ νὰ γίνεταί δὲ λόγος μόνον περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῶν ἐλευθέρων, τί συμπεραίνετε περὶ τῶν τέκνων τῶν δούλων ; *Ὅτι ἡ Κρητικὴ πολιτεία δὲν ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν ἐφρόντιζε μόνον περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῶν ἐλευθέρων. Καλῶς ! Τί δὲ ἐκ τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν, εἶπομεν, θὰ μάθωμεν ; Τίνα μαθήματα ἐδιδάσκοντο. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι θὰ σὰς ἐγενήθη εὐθύς ἡ περιέργεια νὰ ἴδῃτε τί ; *Ἄν οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν ἐδιδάσκοντο τὰ μαθήματα, ἅτινα διδασκόμεθα καὶ ἡμεῖς. Τίνα μαθήματα διδάσκεσθε σεῖς ; *Ἀπαρίθμησις αὐτῶν... Μανθάνετε, μοὶ λέγετε, καὶ ἄσματα. Τί ψάλλουν τὰ ἄσματά σας ; Τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ, τὴν ὠριότητα τῆς φύσεως καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος. Καλῶς ! Διδάσκεσθε, εἶπατε, καὶ ἱστορίαν. Τί μανθάνετε ἰδίως ἐκ τῆς ἱστορίας ; Τοὺς βίους καὶ τὰς ἐνδόξους πράξεις τῶν διαφόρων μεγάλων ἀνδρῶν τῆς πατρίδος μας. Τί δὲ μανθάνετε ἐκ τῶν θρησκευτικῶν ; Τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν. *Ἄλλο τι ;... Μανθάνομεν καὶ διάφορα ἱερὰ ἄσματα. Τίνα ὕμνοῦσι τὰ ἄσματα αὐτά ; *Ἄς ἀναγνώσωμεν τώρα τὸ τεμάχιόν μας, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν ἐμάνθανον, ὅ,τι περίπου καὶ σεῖς !

2. Πρόσκτησις τοῦ νέου.

2Α. Κυρίως πρόσκτησις. (*Ἀνάγνωσις, λεξιλογικὴ—φραστολογικὴ—συντακτικὴ διασάφησις καὶ ἐρμηνεία τοῦ τεμαχίου).

Προσέξατε πρῶτον εἰς τὴν ἰδικὴν μου ἀνάγνωσιν ! Ὁ διδάσκαλος ἀναγνώσκει ὡς οἷόν τε ὀρθῶς ἀπὸ λογικῆς ἀπόψεως τὸ ὅλον τεμάχιον, ἔχον ὧδε : «Κρήτες τοὺς παῖδας τοὺς ἐλευθέρους μανθάνειν ἐκέλευον τοὺς νόμους μετὰ τινος μελωδίας, ἵνα ἐκ τῆς μουσικῆς ψυχαγωγῶνται καὶ εὐκολώτερον αὐτοὺς

τῆ μνήμη διαλαμβάνωσι καὶ ἵνα μὴ τι τῶν κεκωλυμένων πράξαντες ἀπολογῶνται ἀγνοίᾳ πεποιημένοι. Δεύτερον δὲ μάθημα ἔταξαν τοὺς τῶν θεῶν ὕμνους μανθάνειν τρίτον τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐγκώμια».

*Ἀναγνώσατέ μοι καὶ σεῖς τὴν πρώτην περίοδον ! Γίνεται ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην ἀνευρίσκεται ἐν συντόμῳ διαλόγῳ ἢ σημασίᾳ τῶν δυσκόλων ἢ ἀγνώστων λέξεων καὶ φράσεων (ψυχαγωγῶ-σῶμαι, διαλαμβάνω τι τῆ μνήμη, τὰ κεκωλυμένα, ἀπολογῶμαι) καὶ καθορίζεται ἡ συντακτικὴ πλοκὴ τῆς περιόδου (τί ἐκέλευον ; τίνες νὰ μανθάνωσι ; τί ; πρὸς τίνας σκοποὺς ; τί νὰ διαλαμβάνωσι τῆ μνήμη ; τίνας αὐτοὺς ; ἵνα μὴ ἀπολογῶνται τί ; πῶς πεποιημένοι ; πότε ἀπολογῶνται ;). *Ἐρμηνεύσατέ μοι τώρα τὴν ὅλην περίοδον. (*Ἐρμηνεύεται αὕτη πιστῶς κατὰ λέξιν ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν. *Ἄς ἐπαναλάβωσι τίνες τὴν ἐρμηνείαν ! Γίνεται.

*Ἀναγνώσατέ μοι τώρα τὴν δευτέραν περίοδον ! Γίνεται. Διὰ συντόμου διαλόγου ἀνευρίσκεται πάλιν ἡ σημασία τῶν δυσκόλων ἢ ἀγνώστων λέξεων (π. γ. τάσσειν, ἐγκώμιον κτλ.) καὶ καθορίζεται ἡ συντακτικὴ πλοκὴ τῆς περιόδου (τί ἔταξαν ; τίνες νὰ μανθάνωσι ; τρίτον τί ἔκαμον ;). *Ἐρμηνεύσατέ μοι καὶ τὴν περίοδον ταύτην ! Γίνεται. *Ἄς ἐπαναλάβωσι καὶ ἔτερον τὴν ἐρμηνείαν ! Γίνεται. *Ἄς μοὶ ἐρμηνεύτῃ τώρα εἰς τὸ ὅλον τεμάχιον ! Γίνεται.

*Ἀκούσατε τώρα, πῶς θὰ ἀναγνώσω καὶ θὰ ἐρμηνεύσω καὶ ἐγὼ ὅλον τὸ τεμάχιον ! Ἀκολουθεῖ ἀνάγνωσις τοῦ τεμαχίου ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ὡς οἷόν τε τελεία ἀπὸ τε λογικῆς καὶ ἀπὸ καλαισθητικῆς ἀπόψεως καὶ ἐλευθέρως πῶς ἐρμηνεῖα τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ, ἔχοντα ὧδε «Οἱ παλαιοὶ Κρήτες ὄριζον, ὅπως οἱ ἐλεύθεροι παῖδες μανθάνωσι τοὺς νόμους τῆς πατρίδος (καὶ μάλιστα) μετὰ τινος μελωδίας, (ὅπερ ἔπραττον), πρῶτον μὲν ἵνα τέρπωνται διὰ τῆς μουσικῆς, ἔπειτα δὲ, ἵνα διὰ ταύτης συγκαταῶσιν αὐτοὺς εὐκολώτερον ἐν τῇ μνήμῃ, τέλος δ' ἵνα, ἂν ποτε πράξωσι τι ἐκ τῶν ἀπηγορευμένων, μὴ δικαιολογῶνται, ὅτι ἔπραξαν τοῦτο ἐξ ἀγνοίας τῶν νόμων. Ὡς δευτέρον δὲ μάθημα τῶν παιδῶν ὄρισαν οἱ Κρήτες τὴν ἐκμάθησιν τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ὕμνων τρίτον δὲ τέλος ὄρισαν τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων ἀνδρῶν»

2B. Βαθυτέρα ἐπεξεργασία τοῦ τεμαχίου.

2Bx Λογικὴ ἐπεξεργασία αὐτοῦ. *Ἄς εὐρωμεν τώρα ἐν πρὸς ἐν τὰ νόηματα τοῦ τεμαχίου μας ! Εἶπατέ μοι τὸ πρῶτον κύριον νόημα ! Οἱ παῖδες τῶν ἐλευθέρων Κρητῶν ἐμάνθανον τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Τὸ νόημα τοῦτο ἔχει καὶ ἐν συμπλήρωμα. Πῶς ἐμάνθανον τοὺς νόμους ; Μετὰ μελωδίας. *Ἀλλὰ καὶ τὸ συμπλήρωμα τοῦτο ἔχει ἴδιον συμπλήρωμα. Πρὸς τίνας σκοποὺς ἐμάνθανον μετὰ μελωδίας τοὺς νόμους ; Εἶπατέ μοι τὸν πρῶτον σκοπὸν ! Ἴνα τέρπωνται διὰ τῆς μουσικῆς. Τίς εἶνε ὁ δεύτερος σκοπός ; Ἴνα συγκαταῶσι τοὺς νόμους καλύτερον ἐν τῇ μνήμῃ. Τίς εἶνε ὁ τρίτος ; Ἴνα, ἂν πράξωσι τι ἀπαγορευόμενον ὑπὸ τῶν νόμων, μὴ δύνανται νὰ προβάλωσιν ὡς δικαιολογίαν τὴν ἀγνοίαν αὐτῶν. Ποῖον εἶνε τὸ δεύτερον νόημα ; Οἱ παῖδες τῶν

1 Ὁρ. Κ. Κοσμά, *Ἀνθολόγιον, *Ἀθήναι, *Ἐστία, 1905, σελ. 25.

Κρητῶν ἐμάνθανον δεύτερον τοὺς ὕμνους τῶν Θεῶν. Ποῖοι δ' εἶνε τὸ τρίτον νόημα ; Τρίτον δ' ἐμάνθανον τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων ἀνδρῶν.

3α Σύνδεσις τῶν νοημάτων τοῦ τεμαχίου. Εἶπατέ μοι νῦν τὸν νοῦν τοῦ ὅλου τεμαχίου !

Οἱ παῖδες τῶν ἐλευθέρων Κρητῶν ἐμάνθανον :

1) τοὺς νόμους τῆς πατρίδος

—καὶ δὴ μετὰ τινος μελωδίας, ὅπερ ἐποίουν,

α) ἵνα τέρπωνται διὰ τῆς μουσικῆς,

β) ἵνα συγκρατῶσιν αὐτοὺς καλύτερον ἐν τῇ μνήμῃ καὶ

γ) ἵνα, ἂν ποτε παραβῶσι τούτους, μὴ δύνανται νὰ προβάλωσιν

ὡς δικαιολογίαν τὴν ἀγνοίαν τῶν νόμων—

2) τοὺς ὕμνους τῶν Θεῶν καὶ

τὰ ἐγκώμια τῶν μεγάλων ἀνδρῶν.

4α. Σύλληψις τῆς κυρίας ἰδέας τοῦ ὅλου τεμαχίου. Τίς δύναται τώρα νὰ μοι εἴπῃ τὴν κυρίαν ἰδέαν τοῦ ὅλου τεμαχίου ἐν μιᾷ προτάσει ; Περὶ τίνος πραγματεύεται ὅλον τὸ τεμάχιον ; Τίνα μαθήματα ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες τῶν ἐλευθέρων Κρητῶν.

Οἱ μαθηταὶ καταγράφουσιν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ τετραδίου τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν α') τὴν κυρίαν ἰδέαν τοῦ τεμαχίου (ὡς ἐπικεφαλίδα) καὶ β') ὑπὸ ταύτην τὰ νοήματα αὐτοῦ κατὰ σειρὰν, ὡς διετυπώθησαν ἐν τῇ συνδέσει.

2B6 Κοινωνιολογικὴ ἐπεξεργασία τοῦ τεμαχίου. Ποῖον εἶνε λοιπὸν τὸ πρῶτον μάθημα τῶν σχολείων τῆς παλαιᾶς Κρήτης ; Ἡ νομοθεσία τῆς πατρίδος. Πρὸς τίνα σκοπὸν ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες ταύτην ; ἵνα γνωρίσωσι τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ὅπως πολῖται γενόμενοι μὴ παραβαίνωσι τούτους ἐξ ἀγνοίας. Διδάσκεσθε καὶ σεῖς τὸ μάθημα τοῦτο ; Οὐχί. Καὶ ὅμως εἶνε χρήσιμος ἡ ἐκμάθησις τῶν πατρίων νόμων ; Διατί ; Ποῖον εἶνε τὸ δεύτερον μάθημα τῶν Κρητικῶν σχολείων ; Οἱ ὕμνοι τῶν θεῶν. Διδάσκεσθε καὶ σεῖς τὸ μάθημα τοῦτο; Μάλιστα, μανθάνομεν διάφορα ἀπολυτικά, τροπάρια κτλ. Τίνα ἄλλα θρησκευτικὰ μαθήματα διδάσκεσθε σεῖς, τὰ ὅποια δὲν ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν; Τὴν ἱεράν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, τὴν κατήχησιν καὶ τὴν λειτουργικὴν. Μάλιστα. Ἀλλὰ μάθετε καὶ τι. Ἐν τοῖς ὕμνοις τῶν θεῶν περιείχετο καὶ ἡ ἐξιστόρησις τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν. Λοιπὸν ; Διὰ τῶν ὕμνων ἐμάνθανον οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν καὶ τὴν ἱεράν αὐτῶν ἱστορίαν, τὴν ἱστορίαν τῆς θρησκείας τῶν καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς καὶ τὴν λατρείαν ταύτης. Τί ἄλλο ἐμάνθανον οἱ Κρητες; Ἐγκώμια τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. Μανθάνετε καὶ σεῖς τοιαῦτα ; Μάλιστα, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς πατρίδος. Καθὼς λοιπὸν βλέπετε, ἐδιδάσκοντο καὶ οἱ Κρητες τὴν ἱστορίαν αὐτῶν Ποῖον ἄλλο τέλος μάθημα ἐδιδάσκοντο οἱ παῖδες τῶν Κρητῶν; Θὰ εὔρητε τοῦτο, ἂν ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἐμάνθανον τοὺς νόμους καὶ τὴν ἱεράν αὐτῶν ἱστορίαν ἐν ἅσμασι. Ἐμάνθανον καὶ ὀδικίην. Πρὸς τίνα δὲ κύριον σκοπὸν ἐδιδάσκοντο ταύτην ;

ἵνα τέρπωνται δι' αὐτῆς. Τίνας ἄλλους σκοποὺς εἶχεν ἡ διδασκαλία ταύτης ; Διδάσκεσθε καὶ σεῖς ὀδικίην ; Ποῖον ἦτο τὸ περιεχόμενον τῶν ἁσμάτων, ἅτινα ἐδιδάσκοντο οἱ Κρητες; Ποῖον δὲ τῶν ἁσμάτων, ἅτινα διδάσκεθε σεῖς ;

36. Κοινωνιολογικὴ σύνδεσις. Εἶπατέ μοι νῦν ὅλα τὰ μαθήματα, τὰ διδασκόμενα ἐν τοῖς σχολείοις τῆς ἀρχαίας Κρήτης καὶ ὅτι εἶπομεν περὶ ἐκάστου ἐξ αὐτῶν ! Ταῦτα εἶνε α) ἡ νομοθεσία τῆς πατρίδος, ἧς ἡ διδασκαλία σκοπὸν εἶχε νὰ γνωρίσωσιν οἱ παῖδες τοὺς νόμους αὐτῆς, ἵνα πολῖται γενόμενοι μὴ παραβαίνωσι τούτους ἐξ ἀγνοίας, β) τὰ ἱερὰ ἅσματα, δι' ὧν ἅμα ἐμάνθανον τὴν ἱστορίαν, τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν λατρείαν τῆς θρησκείας αὐτῶν, γ) ἡ ἱστορία τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς πατρίδος καὶ δ) ἡ ὀδικίη, ἧς ἡ διδασκαλία κύριον σκοπὸν εἶχε τὴν τέρψιν τῶν νέων.

46. Κοινωνιολογικὴ σύλληψις. Εἶπατέ μοι νῦν συντόμως, τί νέον ἐμάθομεν ἀφορῶν τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας Κρητικῆς κοινωνίας! Ἐμάθομεν τὰ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς παλαιᾶς Κρήτης διδασκόμενα μαθήματα.

Οἱ μαθηταὶ καταγράφουσιν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ τετραδίου τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν, τῷ ἀφιερωμένῳ εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν διαφορῶν στοιχείων τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τῶν ἐξαγομένων ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, καὶ δὴ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῷ ἀφορῶντι «τὴν ἀγωγὴν τῶν Ἑλλήνων», ὑπὸ τὸν τίτλον τὰ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Κρήτης διδασκόμενα μαθήματα τὰ πορίσματα τὰ διατυπωθέντα ἐν τῇ κοινωνιολογικῇ συνδέσει.

Βγ, 3γ, 4γ. Δεξιλογικὴ καὶ φρασιολογικὴ ἐμβάθυνσις, σύνδεσις καὶ σύλληψις. Οἱ μαθηταὶ προκαλούμενοι διὰ καταλλήλων ἐρωτήσεων τοῦ διδασκάλου ἀνευρίσκουσι, συνδέουσι καὶ καταγράφουσιν ἐν τῷ τετραδίῳ λέξεων καὶ φράσεων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τὰς νέας λέξεις καὶ φράσεις (ψυχρογῶ-οὔμαι, διαλαμβάνω τι τῇ μνήμῃ, τὰ κωλυμένα, ἀπολογοῦμαι πεποιηκέναι τι ἀγνοία, τάσσω, ἐγκώμιον κτλ.) μετὰ τῆς σημασίας αὐτῶν.

5. Ἀσκησις Α. 1.—Ἡ παράθεσις τῶν νόμων κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν προέρχεται πάντοτε ἐκ πνεύματος ἀνυπακοῆς ; — Τί πρέπει νὰ γίνῃ πρὸς ἄρσιν τῆς τοικύτης παραβάσεως ;

2. Ποῖον λοιπὸν διδάγμα παρέχει εἰς ἡμᾶς τὸ Κρητικὸν σχολεῖον ;

3. Κατὰ τί ὑπερέχει ἡ διδασκαλία τῶν παλαιῶν Κρητικῶν σχολείων τῆς σημερινῆς καὶ κατὰ τί ὑστερεῖ ταύτης ;

4. Διὰ τίνος μέσου κατορθοῖ τις νὰ συγκρατῆται ὕλην τινὰ εὐκολώτερον ἐν τῇ μνήμῃ ;

Β. Ἐντύπωσις τῆς σημασίας τῶν καταγραφεισῶν λέξεων καὶ φράσεων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μαθητῶν, προκαλουμένων πρὸς τοῦτο

(α) Ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ αὐτοῦ τετραδίου σημειοῦνται αἱ ἠθικαὶ ἀλήθειαι, αἱ ἐξαγόμεναι ἐκ τῶν ἐκάστοτε ἀναγιγνωσκομένων μερῶν.

α) νὰ λέγωσι τὴν σημασίαν ἐκάστης τούτων προτεινομένης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, β) νὰ εὐρίσκωσι τὴν ἀρχαίαν λέξιν ἢ φράσιν τὴν ἀντίστοιχον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου προτεινομένην νέαν, γ) νὰ μεταφέρωσι εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν προτάσεις προτεινομένην ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ περιεχούσας τινὰ ἢ τινὰς τῶν περὶ ὧν πρόκειται λέξεων ἢ φράσεων, δ) νὰ μεταφέρωσι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν προτάσεις τῆς νέας προτεινομένης ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ περιεχούσας κτλ, ε) νὰ σχηματίζωσι μόνοι τοιαύτας προτάσεις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ κτλ.

Γ. Ἐγὼ θὰ λέγω τὸ ἐρμηνευθὲν τεμαχίον πρότασιν πρὸς πρότασιν ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ, σεῖς δὲ θὰ ἀποδίδητε αὐτὸ εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχαίαν ! κτλ.

Ὡς οἰκιακὴ ἐργασία ἀνατίθεται εἰς τοὺς μαθητὰς α) ἡ ὀρθὴ λογικὴ ἀνάγνωσις τοῦ τεμαχίου, β) ἡ στερεὰ ἐντύπωσις τῆς σημασίας τῶν καταγραφειῶν λέξεων καὶ φράσεων, ἣτις ἐξελέγχεται ἐν τῷ σχολείῳ κατὰ τὸν ἐν τῇ ἀσκήσει διατυπωθέντα τρόπον, γ) ἡ ἐπανάληψις τῆς ἐρμηνείας τοῦ τεμαχίου, δ) ἡ ἐντύπωσις τῆς κυρίας ἰδέας καὶ τοῦ ὅλου νοῦ τοῦ τεμαχίου καὶ ε) ἡ ἐντύπωσις τῶν κοινωνιολογικῶν πορισμάτων.

Δ. I. ΛΑΜΨΑΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σπανίως ἡ φύσις φαίνεται γενναία εἰς τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ δῶρά της καὶ σπανιώτερον τὰ συνενώνει εἰς τὸ αὐτὸ ἄτομον. Εἰς τὸν πολὺκλαυστον φίλον καὶ συνάδελφον Ἀνδρέαν Κωνσταντινόπουλον ἡ φύσις ἀπειδῶς ἐπεδαφίλεσε τὰ δῶρά της, ἀλλὰ τὸν ἐστέρησεν ἐνός, διὰ νὰ μὴ εἶναι πλήρης ἡ ἁρμονία ! Τὸν ἐστέρησε τῆς ὑγείας, μεθ' ἧς ἡ χοῆσις ὄλων τῶν ἄλλων χαρισμάτων εἶναι συνδεδεμένη. Καὶ ἦτο σπάνιον τὸ φαινόμενον νὰ διατηρῇ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν φαιδρότητα, ψυχὴ ἐγκλεισμένη καὶ ἀγωνιώσα εἰς ἀσθενὲς καὶ αἰωνίως ταλαιπωρούμενον σῶμα ! Ἡ γενναία ψυχὴ ἐπάλαισεν ἐπὶ ἱκανὸν ἀριθμὸν ἐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους κατεβλήθη ! Ἡ φύσις συνοφρυνθεῖσα ἔδωκε τὸ λσχυρόν της κτύπημα καὶ συνέτριψε τὴν παλαίουςαν ψυχὴν καὶ

κατεθρυνμάτισεν ἐν ἀκαρεῖ τὴν τέως ἀρτίαν ροητικὴν μηχανήν. Καὶ ἐντεῦθεν τὸ τραγικὸν τέλος μιᾶς πολυτίμου ἐπαρξέως !

Τὸν ἐγνώρισα πρὸ ἐνός καὶ ἐπέκεινα ἔτους εἰς Πάτρας καὶ τὸν ἐθαύμασα καὶ συνεδέθη δι' ἀδελφικῆς μετ' αὐτοῦ ἀγάπης.

Τίποτε δὲν ἔλειπεν ἐκ τοῦ ὠραίου ψυχικοῦ συνόλου τοῦ ἀλησμονήτου συναδέλφου. Ἐν αὐτῷ διέλαμπε καὶ κρίσις βαθεῖα καὶ μόρφωσις ἀρτία καὶ ἤρεμος γλυκύτης χαρακτηρίζουσα τὸν ἰδανικὸν διδάσκαλον καὶ ἠθικὴ σπανία εἰς τοὺς χρόνους μας καὶ ἀγαθότης καὶ ἀπλότης καὶ μετριοφροσύνη εὐαγγελικὴ καὶ ἄκρα εὐγένεια καὶ λεπτότης τρόπων καὶ χάρις λόγου, ὃν ἐγνώριζε νὰ ἀρτῶ δι' ἐλικαιρῶν πάντοτε καὶ ἀβρῶν εὐφρολογημάτων.

Δὲν ἠλόρησα, ὅτι τοιοῦτος ἄνθρωπος ἦτο παρηγκωνισμένος—αὐτὸς ἴσως εἶναι ὁ κανὼν!—ἀλλ' ἐξετίμησα τὴν ἀπάθειαν, μεθ' ἧς, ἀπολυθεὶς τῆς θέσεως τοῦ ἐπιθεωρητοῦ, ἦν τόσον ἐπαξίως κατεῖχεν, ἐκ τοῦ πνεύσαντος τότε μεταρρυθμιστικοῦ ἀνέμου, ἐπανῆλθε γαλήνιος εἰς τὸ ἔργον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τὸ ἄλλως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν σεσαθρωμένην ὑγείαν του, χωρὶς ποτὲ νὰ παραπονεθῇ ἢ κἂν νὰ φαντασθῇ, ὅτι ἦτο ἄξιος καλύτερας τύχης καὶ γενναιοτέρας ἀμοιβῆς !

Τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀπώλεσεν ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ! καθ' ὃν χρόνον εἶχεν ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν του. Εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἀναμορφωτοῦ» εἰργάζετο ἀκαμάτως ὑπὸ τὸν ὄρον πάντοτε νὰ μὲν ἄγνωστος ! Πολλάκις διεφωνήσαμεν ὡς πρὸς τὴν πορείαν τοῦ φύλλου. Καὶ ἦτο τόση ἡ διαφωνία μας, ὥστε οὐδέποτε ἐδημοσίευσεν ἄρθρα μου, ἀφοῦ ἐπέισθη, ὅτι δὲν μὲ θίγει οὐδὲ πόρρωθεν προσωπικῶς. Εἶχε διάφορον ἐμοῦ ἀντίληψιν τοῦ σκοποῦ τοῦ περιοδικοῦ. Ἄλλ' ἡ διαφωνία αὕτη δὲν καθίστα ὀλιγώτερον πολυτίμους τὰς ὑπηρεσίας του καὶ τὸ ἄτομόν του ὀλιγώτερον ἀξιαγάπητον καὶ ἀξιοτίμητον.

Ἄλλ' ἐπέπρωτο νὰ διακοπῇ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς, ἣτις καίτοι ἀδιακόπως ταλαιπωρουμένη, εἶχε πάντοτε ζωηρὰν τὴν κλίσιν νὰ ἀφοσιῶται εἰς τὰ καλὰ.

Δέχθητι, ἀλησμόνητε φίλε καὶ πολύτιμε συνάδελφε, τὰς ὀλίγας μου λέξεις, ἃς ἀσμένως θὰ φιλοξενήσῃ τὸ περιοδικὸν τῶν δη-

μοδιδασκάλων, ὁ θάνατος τῶν ὁποίων ὡς καὶ ἡ ζωὴ δὲν ἀπασχο-
λεῖ ἄλλους ἐκτὸς ἡμῶν! Τὸ θαλερὸν δάκρυ, ὅπερ ἔφερεν εἰς τοὺς
ὄφθαλμούς μου ἢ ἀπαισία εἰδησις τοῦ θανάτου σου, ἄς συμπλη-
ρώσουν ὡς ὀφειλόμενον φόρον ἀγάπης τὰ ὀλίγα ταῦτα ἄνθη, μὲ
τὰ ὁποῖα θραίνω μακρόθεν τὸν νεοσκαφῆ τάφον σου.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΥΡΙΑΚΑΤΟΣ

Δημοδιδάσκαλος

ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ

**Οἱ Δημοδιδάσκαλοι δύνανται νὰ ἀποβῶσιν οἱ μόνον
μοχλοὶ τῆς ἐθνικῆς προόδου διὰ τῆς ἐκτὸς
τοῦ σχολείου ἐργασίας των.**

Σχεδὸν πάντες οἱ ἐκ τῶν Διδασκαλείων δημοδιδάσκαλοι γινώ-
σκουσι, διότι ἐδιδάχθησαν καλῶς, πῶς νὰ διδάσκωσιν ἕκαστον
μάθημα εἰς τοὺς μαθητὰς των ἐν τῷ σχολείῳ καὶ πάντες ἐκπλη-
ροῦσι μετὰ ζήλου τὸ ἐν τῷ σχολείῳ καθήκον των, ἀποβλέποντες
εἰς τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν, ὃν ἐπιδιώκουσιν καὶ ὃν ὑπηρετοῦσι μὲ τὴν
πεποίθησιν ὅτι ὑπηρετοῦντες τὴν νεολαίαν ὑπηρετοῦσι τὸν ἄνθρω-
πον, τὴν Πατρίδα καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν. Πάντες ἐντὸς τοῦ σχολείου,
καίτοι τὰ πλεῖστα ταῦτα σχολεῖα ὡς οἰκήματα εἶναι ἀκατάλληλα
καὶ τὰ διδασκτικὰ μέσα ὅλως ἀνεπαρκῆ, ἐν τούτοις διὰ τοῦ θερμοῦ
των ἐνδιαφέροντος τὰ πάντα ἀναπληροῦσι καὶ ἡ δημοτικὴ ἐκπαί-
δευσις ἐν Ἑλλάδι εἶναι ὁ ὑγιέστερος πολιτικὸς κλάδος.

Τὸ ἔργον ὅμως τοῦ δημοδιδασκάλου δὲν πρέπει νὰ περιορισθῇ
ἐντὸς τοῦ σχολείου. Ἡ κυρίως δρᾶσις αὐτοῦ εἶναι ἐκτὸς τοῦ scho-
λείου, μαθηταὶ αὐτῶν καὶ ἰδίως τῶν δημοδιδασκάλων τῶν κωμο-
πόλεων καὶ χωρίων, δὲν εἶναι μόνον οἱ ἐν τῷ σχολείῳ φοιτῶντες
παῖδες 7—12 ἐτῶν ἡλικίας, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄνω τῆς ἡλικίας ταύ-

τῆς μὴ φοιτῶντες εἰς τὸ σχολεῖον. Σχολεῖον δι' αὐτοὺς εἶναι πᾶς
τόπος ὁ οἶκός των, ἡ Ἐκκλησία, ὁ ἀγρός των, ὁ οἶκος τοῦ δημο-
διδασκάλου κτλ.

Τούτους δὲν θὰ περιμένῃ ὁ δημοδιδάσκαλος νὰ ἔλθωσι πρὸς
αὐτὸν, ὡς τοὺς μικροὺς μαθητὰς ἐν τῷ σχολείῳ ὡρισμένας
ῥώρας, ἀλλὰ θὰ μεταβαίней πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν αὐτὸς ὁ διδά-
σκαλος, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἀντιλαμβάνονται τοῦτο καὶ αὐτοί. Οἱ
δημοδιδάσκαλοι πρέπει νὰ θεωρῶμεν πάντας μαθητὰς μας, πάν-
τας νὰ τοὺς ἀγαπῶμεν καὶ πάντας νὰ ὑπηρετῶμεν διὰ τοῦ πνεύ-
ματος. Οἱ μεγάλοι μαθηταὶ μας εἶναι πλήρεις προλήψεων καὶ
δεισιδαιμονιῶν, ἔχουσι μεγίστην ἀνάγκην διδασκαλίας ὑγιοῦς καὶ
ἐν γένει μορφωτικῆς. Πρέπει νὰ διδάξωμεν αὐτοὺς πλεῖστα ὅσα ἢ
μᾶλλον τὸ πᾶν. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ γνωρίσωμεν αὐτοὺς καὶ τὰς
ἀνάγκας των, ἵνα καθορίσωμεν καὶ τὸν τρόπον τῆς πρὸς αὐτοὺς
διδασκαλίας μας. Διὰ νὰ τοὺς γνωρίσωμεν, πρέπει νὰ τοὺς συνα-
ναστραφῶμεν, πρέπει νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι τοὺς ἀγαπῶμεν, ὅτι εἴ-
μεθα ὑπέρτεροι αὐτῶν καὶ πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς. Πρέπει ἐν
γένει μὲ τρελλὸν ἐνθουσιασμόν νὰ ἀγαπήσωμεν τὴν κοινωνίαν ἐν
μέσῳ τῆς ὁποίας ζῶμεν. Ἐπειτα ἀφοῦ κατόπιν μελέτης γνωρίσω-
μεν τὰς ἀνάγκας καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς νὰ ἐπιδοθῶμεν εἰς τὸ ἐξ-
ανθρωπιστικὸν καὶ ἐθνικὸν ἔργον μας μὲ παράφορον ζῆλον καὶ θεο-
μὸν ἐνδιαφέρον καὶ ἐν γνώσει ὅτι θὰ ἀπαντήσωμεν κατ' ἀρχὰς πλεῖ-
στα προσκόμματα. Ἐν πρώτοις πρέπει ἡρέμα νὰ πολεμήσωμεν τὰς
προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίας, ὧν μήτηρ καὶ τροφὸς ἡ ἄγνοια τυγ-
χάνει. Μετὰ δὲ τὴν ἐκρίζωσιν τούτων νὰ ἀρχίσωμεν νὰ φυτεύωμεν
εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ νὰ καλλιερῶμεν ἐν τῇ καρδίᾳ των καὶ τὰς
ὑψηλοτέρας ἰδέας καὶ τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων. Δὲν εἶναι
ἀδύνατον τοῦτο. Διότι ὁ δημοδιδάσκαλος τῆς σήμερον ἐν πρώτοις
εἶναι κάτοχος τούτων καὶ δεύτερον ἔχει καὶ τὴν τέχνην, ὥστε νὰ
διατυπώσῃ καὶ τὰς ὑψηλοτέρας ἰδέας μὲ τὴν πλέον λαϊκωτέραν
διάλεκτον καὶ νὰ γίνηται καταληπτὸς. Γνωρίζει δὲ νὰ ἐπιδιώκῃ
καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν πρέπει νὰ διδάσκῃ χωρὶς νὰ ἐννοῆται, ὅτι
ἐπιδιώκει τοῦτο, εἰς τοὺς συνομιλητὰς του. Δύναται λοιπὸν, ἀλλὰ
πρέπει καὶ νὰ θέλῃ. Θὰ θελήσῃ δέ, ἐὰν ἀναμετρήσῃ ὁποῖας καὶ

ώφελείας πρόξενος δύναται νά γείνη διδάσκων ὅτι εἶναι ὠφέλιμον εἰς τὸν ἐν γένει ἄνθρωπον καὶ τὴν Πατρίδα.

Ἐν πρώτοις πρέπει νά διδαχθῆ ὁ λαὸς τὰ τῆς θρησκείας μας, ἢν τελείως ἄγνοεῖ, πρέπει νά μάθῃ τί ἐστὶ ἀγάπη, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζεται τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς θρησκείας μας. Πῶς πρέπει νά λατρεύηται ὁ Θεὸς καὶ ποῖος εἶναι ὁ Θεός, τί εἶναι Πατρίς, τί εἶναι Ἔθνος, τί κοινότης, τί οἰκογένεια. Ποῖα τὰ καθήκοντα ἐκάστου πολίτου πρὸς τὴν Πατρίδα, πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ πρὸς τὴν οἰκογένειαν. Ἀνάγκη νά γνωρίσῃ καλῶς τί εἶναι φιλοπονία, τί φυγοπονία. Νά κατανοήσῃ, ὅτι δὲν εἶναι εὐεργέται τοῦ Ἔθνους ἐκεῖνοι μόνον, οἵτινες χαρίζουσι τὰς περιουσίας των εἰς αὐτό, οὐδὲ ὅτι ἡ πρόοδος ἢ ἡ παρακμὴ αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς πολιτενομένους, ἀλλ' ὅτι πᾶς τις δύναται νά γείνη εὐεργέτης τῆς πατρίδος καὶ πάντες πρέπει νά φροντίζωμεν δι' αὐτήν. Εὐεργετεῖ αὐτήν ὁ γεωργός, ὁ ποιμὴν, ὁ ἀμπελουργός, ὁ μελισσοκόμος ὁ κτηνοτρόφος, ὁ τεχνίτης, ὁ ἔμπορος καὶ ὁ ναύτης καὶ πᾶς τις καλλιεργῶν τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔργον. Πρέπει νά μάθῃ ὁ λαός, ὅτι οἱ μεγαλείτεροι εὐεργέται τοῦ Ἔθνους μας σήμερον εἶναι οἱ καλοὶ γεωργοὶ καὶ οἱ καλοὶ κτηνοτρόφοι. Πρέπει νά μάθωμεν ὅτι τὰ χρήματα ἡμῶν, ἅτινα προέρχονται ἐκ τῶν διαφόρων ἐργασιῶν μας, πέρονουσιν οἱ μόνον ἔχθροί μας, οἱ Βούλγαροι καὶ Ρουμάνι, δίδοντες εἰς ἡμᾶς σίτον, ἀγὰ καὶ κότες καὶ ὅτι μὲ τὰ χρήματα ταῦτα ἀγοράζουσιν ὄπλα διὰ νά μᾶς πολεμήσωσι καὶ καταλάβωσι τὴν Μακεδονίαν μας, ὅτι μὲ αὐτὰ ἐξοπλίζουσιν καὶ πληρώνουσι τοὺς λησιὰς, τοὺς ὁποίους ἐξαποστέλλουσιν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἵνα κατασφάξωσι τοὺς ἐκεῖ δούλους ἀδελφούς μας, ὅτι ἐὰν ἡ χώρα μας καλλιεργηθῆ καλῶς δύναται νά ἐπαρῆ εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ κρέατος καὶ τῶν ἀγῶν. Ἴδου λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες θὰ εἶναι καλοὶ γεωργοὶ καὶ καλοὶ κτηνοτρόφοι, θὰ εἶναι καὶ πραγματικοὶ ἐθνικοὶ εὐεργέται ἐκτὸς τῆς ἰδιαιτέρας δι' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ὠφελείας. Ἀνάγκη νά γνωρίσῃ ὁ λαός, ὅτι ὅλοι ὀφείλομεν νά ἐργαζώμεθα διὰ ὅλους, διὰ τὴν Πατρίδα καὶ οὐχὶ ἕκαστος δι' ἑαυτὸν καὶ νά ἀδιαφορῆ διὰ τὰ κοινά. Νά μάθῃ ὅτι (σὺν τῇ πόλει σφίζεται ἢ ἀπόλλυται καὶ τὰ οἰκεία ἐκάστου) ὅτι, ὅταν τὸ ὅλον εὐτυχεῖ, τὰ μέρη,

τὰ ἄτομα δὲν δύναται νά δυστυχωσῖν, ἐν ᾧ ὅταν ἡ Πατρίς δυστυχεῖ, τὰ ἄτομα εἶναι ἀδύνατον νά εὐημερήσωσιν. Δύναται ὁ δημοδιδάσκαλος νά διδάξῃ, ἀφοῦ γνωρίσῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τὸ τοῦ Περικλέους. (Καλῶς μὲν φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν, διαφθειρομένης τῆς Πατρίδος, οὐδὲν ἦσσαν συναπόλλυται, κακοτυχῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῶ μᾶλλον διασώζεται). Δύναται καὶ πρέπει νά τὸν διδάσκῃ μαθήματα συνταγματικῆς ἐλευθερίας, ὅτι πρέπει νά λαμβάνῃ μέρος ἕκαστος πολίτης εἰς τὰς ἐκλογάς, νά γνωρίσῃ τὴν ἀξίαν τῆς ψήφου του καὶ νά ἐκλέγῃ τὸν ἄριστον ὡς ἄρχοντα ὑπεθυμίζων εἰς αὐτοὺς τί ἐφρόνουν οἱ ἄρχαῖοι ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ἐκλογῶν καὶ τῆς ἐν γένει ἀναμίξεως των εἰς τὰ πολιτικά (δεινὸν τοὺς χεῖρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν) (ἔτι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείων ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια) καὶ τὸ (μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶν δε (τῶν πολιτικῶν) μετέχοντα οὐ μόνον ἀπράγμονα ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν) τοῦ Θουκ.

Ἀνάγκη νά μάθῃ ὁ Ἕλληρ νά εἶναι φίλεργος, ἀλλὰ ἐν μέτρον, ἵνα μὴ βλύπτηται (παῦε πόων, ἔτι ποιεῖν δυνάμενος) ὁ δημοδιδάσκαλος θὰ διδάξῃ τὴν κοινωνίαν, ἐν μέτρῳ τῆς ὁποίας ζῆ καὶ ἰδίως τοὺς νεανίας καὶ ἄνδρας νά ἀγαπῶσι τὰ κτηνηγέσια ἐν καιρῶ χειμῶνος, τὴν σκοποβολὴν καὶ τὰς ἐκ τούτων ὠφελείας (οὐ γὰρ ἐν γυναιξὶ τοὺς νεανίας χρεῶν, ἀλλ' ἐν σιδήρῳ καὶ ἐν ὄπλοις τιμὰς ἔχειν). Τὸ τοιοῦτον πρέπει νά ἔχῃσι νόμον οἱ νέοι, οἵτινες πρέπει νά διδαχθῶσι τὸ νά ἐπιζητῶσι τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος θάνατον. Ἐὰν δέ τις βλέπει ἐπιδιώκοντα ἀξιώματα, ἐνῶ εἶναι φύσει φηρόποιοι, νά ὑπομιμνήσκῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Θουκ. (βοηθεῖν χρὴ καὶ μὴ φεύγειν τοὺς πόρους, ἢ μηδὲ τὰς τιμὰς διώκειν). Πολλά, μὰ, παραπολλά δύναται ὁ δημοδιδάσκαλος, ἀρκεῖ νά θέλῃ, ἀρκεῖ νά μὴ ἀπογοητευθῆ. Ἡ κοινωνία θὰ τὸν δεχθῆ, θὰ τὸν ἀγαπήσῃ, διότι θὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶναι ἀνὴρ ἀγαπῶν αὐτήν ἄνευ συμφέροντος ἀτομικοῦ, καὶ πλήρης σφρίγους πρὸς πᾶν ἀγαθὸν καὶ εἰς ἄκρον ἐνάρετος. Μόνον δὲ ἐὰν εἶναι τοιοῦτος δύναται νά τὸν ἐμπιστευθῆ καὶ νά τοῦ ἀνοίξῃ καὶ τὸ σπῆτί της καὶ τὴν καρδίαν της καὶ νά δεχθῆ ὡς ἀπόφθεγμα πᾶσαν διδασκαλίαν του. Ἴδου τὸ ἔργον ἡμῶν, κ.κ. συνάδελφοι, εἶναι κυρίως ἐκτὸς τοῦ σχολείου.

Ἐν Πειραιεὶ τῇ 7 Ἰουνίου 1907

Β. Βογιᾶς

Διευθυντὴς τοῦ Β'. Δημοτικοῦ Σχολείου Πειραιῶς.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Συνεδρίασις Συνελεύσεως

Ἡ Συνέλευσις συνήλθεν ἅταξ εἰς συνεδρίαν.

ΙΓ'. Συνεδρία. (7 Ὀκτωβρίου) 10—12 μ.—Ὁ κ. Πρόεδρος ἀναγινώσκει ἀπάντησιν πρὸς τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἐπιτίμου Προέδρου κ. Ἐμμ. Μπενάκη ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ του ὡς τοιούτου. Ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινοῖ, ὅτι ὁ Λιευθυντὴς τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Γυμναστηρίου τῷ ἐδήλωσεν, ὅτι προθύμως παρέχει πρὸς πάντα αἰτοῦντα Δημοδιδάσκαλον πίνακας τῶν ἀσκήσεων τῆς Σουηδικῆς Γυμναστικῆς καὶ πᾶσαν ὁδηγίαν πρὸς ἐκτέλεσιν τούτων. Προσέτι δέ, ὅτι τὰ μέλη τοῦ Συνδέσμου δύνανται νὰ ἔχωσιν ἀντὶ 10 λεπτῶν μόνον λουτρον θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἐν τῷ Ἀκαδημαϊκῷ Γυμναστηρίῳ. Ἡ Συνέλευσις ἐπὶ τούτοις ἀνατίθησι τῷ κ. Προέδρῳ νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας της πρὸς τὸν κ. Ἀρβανίτην. Γίνεται συζήτησις περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνεργείας τῶν ἀρχαιρεσιῶν.

Ὁ κ. Πρόεδρος εἰσάγων τὸ ζήτημα λέγει τὰ ἑξῆς :

«Σὺς ἐκάλεσα, κύριοι συνάδελφοι, ἵνα συζητήσωμεν περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνεργείας τῶν νέων ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Συνδέσμου, ὁρμώμενος ἐκ τῆς ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς 26 Φεβρουαρίου 1906 ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως, ὅτι ἡ περίοδος τοῦ νῦν Συμβουλίου θὰ διαρκέσῃ μόνον ἐν ἔτος, τὸ 1907, πέραν δὲ τούτου πᾶσα περίοδος θὰ εἶνε διετής. Παραβαλὼν τὴν ἀπόφασιν ταύτης τῆς Συνελεύσεως πρὸς τὰ διὰ τοῦ Καταστατικοῦ ὀριζόμενα, οὐδένα ἠδυνήθη νὰ ἀνεύρω συμβιβασμόν, καθόσον τὸ Καταστατικὸν οὐτινος αἱ διατάξεις ἐτέθησαν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 26 Φεβρουαρίου 1906, ἐν πολλοῖς ἄρθροισι ὀρίζει διετή τὴν διάρκειαν τοῦ νῦν Συμβουλίου. (Ἀναγινώσκει τὰ ἄρθρα 10 ἐδ. α καὶ ζ'. 22 ἐδ. 3 τοῦ Καταστατικοῦ). Ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία διάταξις, ἡ ὀρίζουσα, ὅτι ἐν περιπτώσει παραιτήσεως αἱ ἀρχαιρεσίαι ἐνεργηθήσονται κατὰ τὸ νέον Καταστατικόν, οὐδένα ποιεῖται περιορισμὸν ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν

τῆς περιόδου τοῦ νῦν Συμβουλίου, ἀλλ' ἀπλῶς δηλοῖ, ὅτι ἐν περιπτώσει παραιτήσεως τοῦ προκατόχου Συμβουλίου ἤθελον ἐνεργηθῆν αἱ ἀρχαιρεσίαι μὲ βάσιν τὸ νέον Καταστατικόν, τὴν ἔνωσιν δηλαδή τῶν Ἐπαρχ. Συλλόγων μετὰ τοῦ Συνδέσμου. Ἡ ἀπόφασις ἐπομένως τῆς Συνελεύσεως, ἡ περιορίσασα τὴν διάρκειαν τοῦ Συμβουλίου, μὴ περιληφθεῖσα ἐν τῷ Καταστατικῷ, οὐδὲν καθῆκον προβάλλει τῷ Προέδρῳ πρὸς ἐνέργειαν ἀρχαιρεσιῶν. Τὸ Καταστατικόν, κύριοι, ἀποτελεῖ τὸν νόμον τοῦ Συνδέσμου. Τὸν νόμον τοῦτον ἐξαπετείλαμεν πρὸς τοὺς Ἐπαρχ. Συλλόγους καὶ δυνάμει τούτου ἐκάλεσαμεν αὐτούς. Τὸν νόμον τούτον εἶχον καὶ ἔχουσιν ἐπ' ὄφει κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας οἱ Ἐπαρχ. Σύλλογοι. Τὰ δὲ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν οὔτε εἶχον οἱ Σύλλογοι οὔτε δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπ' ὄφει κατὰ τε τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ καθόλου κατὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν παρεμβαλλομένων ζητημάτων.

Κατὰ τὸ γράμμα λοιπὸν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Καταστατικοῦ ἡ διάρκεια τοῦ νῦν Συμβουλίου εἶνε διετής. Πᾶσα ἀντίθετος σκέψις δὲν θὰ εἶνε προῖον οὔτε λογικῆς οὔτε νομικῆς ἐρμηνείας τοῦ καταστατικοῦ.

Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε πασίδηλον, φαίνεται καὶ ἐκ τῆς προσκλήσεως τοῦ τότε ἀντιπροέδρου κ. Ξυροῦ πρὸς τοὺς Ἐπαρχ. Συλλόγους, ἐν ἧ ὑπόχουσι καὶ αἱ ὁδηγίαι τούτου διὰ τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ καθ' ἃς ἐζητήθη ἡ δίδραχμος συνδρομὴ ἐκάστου μετασχόντος τῶν ἀρχαιρεσιῶν διὰ διετίαν (ἐδάφ. 5 τῶν ὁδηγιῶν).

Διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἠδύνατο πᾶς Σύλλογος νὰ σᾶς ἐρωτήσῃ, «δυνάμει τίνοσ ἄρθρου τοῦ Καταστατικοῦ ἐζητήσατε δίδραχμον καταβολὴν παρ' ἐκάστου τῶν ψηφισάντων δι' ἐν ἔτος, ἀφοῦ ὅτι τῶς τὸ ἄρθρον 21ον ὀρίζει διὰ διετίαν;»

Ταῦτα, κύριοι, ἔγραφα καθῆκον νὰ εἶπω, διότι ἐτάχθη ἄγρωνος φρονόδος τοῦ Καταστατικοῦ οὐ μόνον ὅφ' ἡμῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς πλειονότητος τῶν Ἐπαρχ. Συλλόγων καὶ διότι, ἐάν, ἀναγνωρίζων τὴν τότε ἀπόφασιν τῆς Συνελεύσεως, ἐκάλουν αὐτοβούλως, ἤθελον εὐρεθῆν πρὸ ἀνυπερβλήτου κωλύματος. Πῶς δηλαδή θὰ ἐζήτητον παρὰ τῶν Συλλόγων νέαν δίδραχμον καταβολὴν καὶ πῶς

θά ἐκάλουν τούτους εἰς νέας ἀρχαιρεσίας; Σχηματίσας δὲ τούταν-
τίον ἄτογον τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὸ Καταστατικὸν δὲν ἐπιτρέπει
νέας ἀρχαιρεσίας, ἠδυνάμην οὐδὲ συζήτησιν νὰ προκαλέσω περὶ τοῦ
χρόνου τῶν ἀρχαιρεσιῶν.

Ἄλλ' ἵνα μὴ, ἔστω καὶ μακρόθεν, δώσω ἀφορμὴν ὑπονοητῶν,
ὅτι ἄλλοι λόγοι ἠθέλον μὲ ὠθήσει εἰς τοῦτο, προεκάλεσα τὴν ση-
μερινὴν συζήτησιν. Παρακαλῶ δὲ τὴν Συνέλευσιν νὰ ἐπιστήσῃ τὴν
προσοχὴν αὐτῆς, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς ὀλίσιμα μέλλον ἀσφαλῶς νὰ
ἀνατρέψῃ αὐτὴν τὴν βάσιν τοῦ Καταστατικοῦ, καὶ νὰ μειώσῃ παρὰ
τοῖς Ἐπαρχ. Συλλόγοις τὴν ἀρξαμένην ἀγαθὴν ἐντύπωσιν περὶ
τῆς συντόνου ἐργασίας τοῦ Συνδέσμου πρὸς βελτίωσιν τῶν κακῶς
ἐχόντων καὶ προόσπισιν τῶν συμφερόντων μας».

Μετὰ τὸν κ. Πρόεδρον ὁ κ. Π. Λιβαδάς ὑπεστήριξεν, ὅτι πρέ-
πει νὰ γείνωσι νέαι ἀρχαιρεσίαι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνελεύ-
σεως. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συζητήσεως ταύτης, ἀναφνέντος ἐπει-
σοδίου, ὁ κ. Πρόεδρος ἐξαπατήρησε τὴν ἐπίθεσιν προσωπικὴν καὶ
λύσας τὴν συνεδρίαν ἐδήλωσεν ὅτι θὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν του.

IX Συνεδρία (14 Ὀκτωβρίου) 10—12 μ. Προε-
δρεύοντος τοῦ ἀντιπροέδρου κ. Β. Βογιᾶ γίνεται συζήτησις
ἐπὶ τῆς παραίτησεως τοῦ Προέδρου κ. Μουμούρη. Δοθεισῶν
ἐξηγήσεων, ἡ Συνέλευσις θεωρεῖ ὡς μὴ λαβὸν χώραν τὸ ἐπεισό-
διον καὶ ὁ κ. Πρόεδρος ἀναλαμβάνει τὰ καθήκοντά του. Ἐπιπα-
λαμβάνεται ἡ συζήτησις περὶ τοῦ χρόνου τῶν νέων ἀρχαιρεσιῶν.
Ὁ κ. Π. Λιβαδάς συνεχίζων τὴν ἀγόρευσίν του κηρύσσεται ὑπὲρ
τῆς ἐνεργείας νέων ἀρχαιρεσιῶν κατὰ τὴν τότε ἀπόφασιν τῆς Συ-
νελεύσεως. Τὴν γνώμην τούτου συμμερίζονται καὶ οἱ κ.κ. Ε. Ἀβρα-
μέας, Γ. Καραῶς καὶ ἄλλοι. Τούτους ἀντικρούουσιν οἱ κ.κ. Π.
Παρασκευόπουλος καὶ Γ. Κάρτσωνας. Ὁ δὲ κ. Βογιᾶς κηρύσσεται
κατὰ τῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἵνα μὴ θεωρηθῇ ἡ Συνέλευσις ἀνακόλου-
θος πρὸς τοὺς ἐπαρχιακοὺς Συλλόγους, ἄλλα μὲν ὀρίζουσα ἐν τῷ
Καταστατικῷ, ἄλλα δὲ ἀναγράφουσα ἐν τοῖς πρακτικοῖς. Ὑπο-
βάλλεται πρότασις ἃν πρέπει ἐφέτος νὰ ἐνεργηθῶσιν αἱ ἀρχαιρε-
σίαι ἢ τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Ἡ Συνέλευσις διὰ ψήφων 14 κατὰ 12, δύο ἀρνηθέντων ψή-

φον, ἀποφασίζει νὰ ἐνεργηθῶσιν αἱ ἀρχαιρεσίαι κατὰ τὸν Δεκέμ-
βριον τοῦ 1908, συμφώνως τῷ Καταστατικῷ. Μεθ' ὃ λύεται ἡ
συνεδρία.

Συνεδρία Συμβουλίου (9 Ὀκτωβρίου)

Τὸ Συμβούλιον συνεληθὸν καὶ λαβὸν γνώσιν τῆς παραίτησεως
τοῦ Προέδρου κ. Μουμούρη, ἦν οὗτος ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀντι-
πρόεδρον κ. Βογιᾶν, ἐκήρυξεν ἐαυτὸ ἀναρμόδιον καὶ παρέπεμψε
τὸ ζήτημα εἰς τὴν Συνέλευσιν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Κατὰ τὸ λήξαν ἐννεάμηνον χρονικὸν διάστημα ἡ κατάστασις τοῦ
ταμείου τοῦ Συνδέσμου εἶνε αὕτη:

Ἐσοδα α'. τριμηνίας	366.
β'. »	766.
γ'. »	331.90
1—17 Ὀβρίου	360.—
ἐκ διαπιστευτηρίων	80.
ἀποθεματικὸν 1906.	226.75
ἐν ὄλφ ὄρχ.	2130.65

Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶνε πάντῃ ἄσχετον πρὸς τὴν μετὰ τῆς Λαϊκῆς
Τραπεζῆς ληψοδοσίαν.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Πλὴν τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου, ἅτινα αὐτοδικαίως λαμβάνουσι
τὸ περιοδικόν, ἐνεγράφησαν συνδρομηταὶ τοῦ περιοδικοῦ οἱ ἑξῆς :

Κ. Κοσμᾶς καθηγητῆς, Ι. Λαμιανὸς καλλιτέχνης, Ν. Βραχνὸς καθηγητῆς,
Δ. Χαρίτων καθηγητῆς, Σ. Στουραϊτῆς σχολάρχης, Ἄννα Βιτάλη διδασκάλισσα,
Ν. Δ. Ἀγγελῆς δημοδιδάσκαλος Αἰδηνοῦ, Ἴγν. Οὐζουνέλης δημοδιδάσκαλος Βουραῶ

Μικράς Ἀσίας, Κ. Καραδήμος δημοδιδάσκαλος ἐν Σεβαστιούπολει, Δ. Φωτιάδης δημοδιδάσκαλος ἐν Ζαχαρίκ. Συνδρομηταὶ 10, καταβαλόντες ἕκαστος δραχ. 5.

Ἐπαρχιακῶν Συλλόγων

Κατέβαλον τὴν δίδραχμον συνδρομὴν τὰ ἐξῆς μέλη τῶν ἐπαρχιακῶν Συλλόγων.

1. Μεγάρων. Ἡλ. Βλάχος, Μ. Γαργαλιῶνης, Α. Μπρούτσας, Ἐλ Μελετιίου, Ε. Κοκκῶνη, Ε. Μουστάκα, Ἀ. Κέκκος (7).
2. Καλαμῶν. Γ. Στρούμπος, Κ. Κάτσαρης, Ἡλ. Θεοφιλόπουλος, Γ. Κουρκογιάννης, Ι. Σταυριανόπουλος, Θ. Χριστόπουλος, Σ. Σαλαφτιίου, Α. Καραπατάκη, Ἐλ. Μπαβαβία, Ἀν. Σταματοπούλου, Β. Ἀνάγνωστοπούλου (11).
3. Παξῶν. Σπ. Ἀνεμογιάννης, Ν. Καλοδίκης, Π. Μπούκος ἱερεὺς, Ι. Κουτσουβέλη, Ἀ. Κάσκαρη, Σ. Ἀρβανιτάκης, Μ. Ἀρώνη (7).
4. Τρικκάλων. Κ. Χρηστίδης, Α. Τάσιος, Θ. Ἀλεξόπουλος, Δ. Κωνσταντινίδης, Θ. Παπαγιαννόπουλος, Ἀ. Βλών, Δ. Δόληγας, Κ. Μαλέοχος, Α. Παπανικολόπουλος (9).
5. Λοκρίδος. Ν. Μολότσος, Γ. Παπαθανασίου, Γ. Περγανίτης, Ἀν. Χρησίου, Ι. Παπαθρόου, Κ. Ἀκροίθας, Σ. Στρογγύλης, Γ. Κοιρίδης, Α. Ἀγγεῆλης, Ν. Παπαμιλιάδης, Θ. Στύλιος, Π. Μπατούκας, Χ. Μέλλιος, Ε. Ξηροτύρης, Π. Σακελλαρόπουλος (15).
6. Φθιώτιδος. Ι. Λάζος, Χ. Δροσογιάννης, Ν. Βαλατσός, Ι. Τοιότηρας, Θ. Προϊόβολος, Γ. Τσάκαλος, Κ. Παπαβασιλείου, Γαρ. Λαμπρούτσου, Α. Λαγκιόλης, Ν. Βορτσίλας, Θ. Λάμπρον, Ἀλ. Μακρυναῖος, Α. Δούμας, Ι. Αὔγιος, Α. Τοπάλογλου, Β. Τσαούση, Θ. Στεργίου (17).
7. Μήλου. Ἰάκ. Δρούγκας, Ὁρ. Παπαϊωάννου, Ι. Βήχος, Θρ. Βεντούρης, Ι. Βαλτετιώτης (5).
8. Σύρου. Α. Σταματοπούλος, Γ. Ἀρβανιτόπουλος (2).
9. Ἄργους. Δ. Σαραβάκος, Α. Τσακόπουλος (2).
10. Κυπαρισσίας. Α. Μαλλιάρης (1).
11. Γορτυνίας. Ι. Ρηγόπουλος, Α. Παυλίδης, Κ. Οικονόμου, Σ. Χατζηγιαννούλης, Ἀ. Ἀνδριτοπούλου, Π. Θεοφίλης, Γ. Παλαμίδης, Σ. Γιαννακάκος, Κ. Γεωργίου, Α. Σταμέλος, Ι. Ἀποστολόπουλος, Κ. Παπαναστασίου (12).
12. Κερκύρας. (10) (Τὰ ὀνόματα τούτων δὲν ἀπεστάλησαν εἰσέτι).
13. Ἐρμιονίδος. (15) > > > > >
14. Λεβαδείας. Π. Παπανικολάου, Π. Μπογιάς, Γ. Ανυπέρης, Γ. Πρεβεδῶρος, Ν. Τριανταφυλλίδης, Ἰ. Γουλιάμος, Χ. Βονιδάνης, Ἀ. Μακρῆς (8).
15. Ζακύνθου. (15) (Τὰ ὀνόματα τούτων δὲν ἀπεστάλησαν εἰσέτι).
16. Λακεδαιμόνος. Β. Βουκίδης (1).
17. Οἰτύλου. Σ. Πετρεῖας (1).
18. Μεσολογγίου. Θ. Ἀνδρεόπουλος, Δ. Τοικνῆς, Γ. Κοιζέλης, Σ. Παπακυριδῶνος, Γ. Σταυρόπουλος (5).

ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Ἄθηνῶν.—Ε. Ἀβραμιάς, Γ. Ἀνδρουλιδάκης, Σ. Ἀθανασίου, Γ. Ἀγγελλοῦ, Π. Βάρλας, Ν. Βελέντζας, Α. Βερροϊόπουλος, Δ. Βαχογιάννης, Κ. Γεωργαλάς, Α. Γεωργιάδης, Γ. Γεωργακόπουλος, Ἡλ. Γρηγορόπουλος, Ἡλ. Γοντζές, Ι. Γεωργάκης, Γ. Δεκουλάκος, Δ. Δέπος, Κ. Δεδόπουλος, Α. Δραγάτσης, Σ. Δεσίρης, Α. Δριβελλόπουλος, Π. Δημολίκας, Γ. Εὔρυγνης, Δ. Ζαφειρακόπουλος, Α. Θεοφιλακτόπουλος, Α. Θεοφίλης, Ἰω. Ἰωαννίδης, Ν. Ἰωαννίδης, Α. Ἰωάννου, Ν. Καρνέσης, Β. Καμπάνης, Γ. Καλασούνας, Γ. Κούρτης, Ι. Κοττεᾶκος, Σ. Κυριακίδης, Ι. Κούμβιος, Ν. Κουτσουράμπας, Γ. Κογιώνης, Κ. Κωστόπουλος, Ζ. Καπερνάρος, Γ. Καλαρᾶς, Γ. Κονιδάρης, Γ. Κανδεβιώτης, Θ. Κοτζιάς, Γ. Κάρτσωνας, Δ. Κουτσολόπουλος, Δ. Κολοκοτσᾶς, Θ. Κυβέλος, Ἀπ. Καρανδρέας, Μ. Λέκος, Π. Λιβαδάς, Σπ. Λιβαδάς, Κ. Λίβας, Β. Λούτζης, Ι. Λῶλος, Κ. Μερτζιώτης, Ἄλ. Μουμούρης, Χ. Μπένος, Γ. Μιχαλόπουλος, Θ. Μπακόπουλος, Μ. Μανίκας, Ι. Μιχαηλίδης, Β. Μητσόπουλος, Γ. Μοσχανδρέου, Δ. Νικολαΐδης, Α. Νικητόπουλος, Τ. Ξυρῆς, Β. Οικονομόπουλος, Α. Παπαναστασίου, Γ. Παπαδουμαντόπουλος, Ε. Πέπας, Α. Παπαϊωάννου, Π. Παρασκευόπουλος, Μ. Ρώτας, Κ. Σβάρνας, Α. Συμπαρόνης, Π. Στυλιανόπουλος, Ν. Σκουλέτης, Π. Σιγαλάς, Γ. Σεραφεῖμ, Κ. Σιγάλας, Ι. Τζιβάς, Ι. Φιλιππίδης, Φ. Φωτιόπουλος, Σ. Χαρίτος, Ν. Ψωμᾶς, Μαρία Ἀγαπίου, Α. Γελαδάκη, Ε. Δραγάτση, Χ. Δελενάδου, Α. Δάγληρη, Ε. Δεσύλλα, Δ. Ζήκου, Ἐλ. Ἰωάννου, Ἐλ. Κοσκινιάτου, Χ. Κατσελίδου, Χ. Καραταίρη, Ἐλ. Κωσσάρα, Α. Λουδέρου, Μ. Μπαοράκου, Α. Μπαρομπάνου, Φ. Μαυρολίδου, Σ. Ντάβερη, Κ. Μαραβίλλια, Ὁ. Μουτσογιάννη, Μ. Οἰκονόμου, Ἰω. Πανούτσου, Ἰω. Πετρομανιάτου, Ἐλ. Πετρακοπούλου, Ἀγ. Πετροπούλου, Ἐλ. Σκλαβουνάκου, Α. Τριανταφυλλοῦ, Α. Χριστοδούλου, Α. Σπυροπούλου, Κ. Παπαδοπούλου, Α. Ροδοκάλτη, Ἐλ. Δάγληρη, Μ. Γκιτάκου, Α. Χρυσσοῦ, Χ. Σκλέπα, Ξ. Σερέτη, Α. Τρίμη, Ε. Ζαγαροπούλου, Χ. Τσάτσου, Ἐλ. Σπράγγα, Φ. Λιακοπούλου, Ε. Μαραγκοῦ, Ε. Ὑδραίου, Ζ. Χαλκιοπούλου, Ε. Μίνδλερ, Ε. Καρζῆ, Γ. Κοντορούπη, Β. Μπήκου, Α. Ζαφειροπούλου, Ε. Χατζηπαναγιώτου, Ε. Δημητρακοπούλου, Β. Κοριδίου, Α. Σισύφου, Μ. Καζαντζῆ, Ὁλ. Γιολάρη, Π. Γουρδέλη, Α. Λευθεριώτου, Α. Κοτσελοπούλου, Ε. Βενετσάνου, Μ. Οικονόμου, Σ. Τριβέλλα, Σ. Πολυκρέτη, Ε. Γιολλάση, Σ. Ὀλυμπίου, Α. Τσαντήλα, Ε. Βουρνάζου, Ν. Στεφοπούλου, Φ. Σισύφου, Α. Πανοπούλου, Ε. Μαθαρίου, Α. Ψιονόπουλου, Σ. Μιχαήλ, Μ. Μαυροπούλη, Α. Βερτέλλη, Ε. Δαδινάκη, Ε. Πανάγου, Β. Βόρσα, Α. Τριανταφυλλοῦ, Α. Μπακογιάννη, Α. Φωσκόλου, Ε. Δημοῦλη, Α. Εὔδαίμονος, Ν. Σουρῆ, Χ. Γαλασίδου, Τ. Πετροτσποῦλου, Χ. Βλάχου. Ἦτοι 170 μέλη.

Πειραιῶς.—Α. Ἀρχιμανδρίτης, Π. Ἀλεξόπουλος, Σ. Ἀλεξιάδης, Π. Βεργόπουλος, Γ. Βοστανάκης, Β. Βογιᾶς, Β. Γιαννακόπουλος, Θ. Γαλανός, Ν. Δέπος, Ν. Ζαμάνος, Ἰ. Θεογάρης, Μ. Κανελλόπουλος, Δ. Κωτσάκης, Ἀ. Καλογέρου, Π. Κουρετζῆς, Σ. Λελέκος, Ἀ. Γκριτσόπουλος, Π. Λαμπρόπουλος, Σ. Λούβης, Ἀ. Μάνος, Ἰ. Μελιδώνης, Γ. Μαντζαγοιώτης, Σ. Μαλικούτης, Ι. Μπρούσκαρης, Ε. Κριστωτάκης, Κ. Οικονομίδης, Δ. Οικονομόπουλος, Φ. Πανταζῆς, Χ. Παπανικολαΐδης, Θ. Παπαβασιλείου, Π. Ράπτης, Ι. Σοφίος, Τ. Σταυρόπουλος, Α. Σαρρῆς, Ι. Στατρεᾶς, Δ. Τσοῦμας,

Ἰ. Ταγκόπουλος, Ἀ. Χρυσοχοϊδης, Χ. Ζωγράφος, Μαρία Γεωργιάδου, Β. Καμπανάου, Ἀ. Κουτσούκου, Δ. Μαγουλάκη, Ἀ. Σκούρτη, Φ. Σαχίνη, Ἀ. Τσοῦμα, Ἐλ. Στεργίου, Ζ. Ζαλούγου, Π. Σκαπέτσου, Μ. Γιαννοπούλου, Ο. Ἐυπεριάδου, Β. Ῥηγοπούλου, Α. Γιαννοπούλου, Σ. Ἀμπελακιώτου, Ἐλ. Πετριτσπούλου, Ἐλ. Κολάρου, Ε. Βεργοπούλου, Ἀ. Θεοφιλοπούλου, Ζ. Ναυπλιώτου, Ζ. Ἀγγέλου, Σ. Δαμιανού, Α. Μόσχου, Σ. Πετράκη, Μ. Ρεμυνδου, Ζ. Ρεβίδου, Π. Νικολέση, Ἐλ. Σουρῆ, Φ. Τσάτσου, Σ. Γιανναρέλη. Ἦτοι μέλη 69.

Αἰγίνης.—Α. Πελεκάνος, Κ. Ρούτης, Ν. Γρηγορόπουλος, Ἀ. Καρύδης, Δ. Παπανατασόπουλος. Μέλη 5.

Λοιπῶν Δήμων Ἀττικῆς.—Κ. Κακόπουλος, Κ. Παπαγεωργίου, Π. Παπαδόπουλος, Θ. Παπαγρηγόρου, Κ. Γκινωσάτης, Ε. Γκίκας, Σ. Ὀρφανός, Ν. Σπανόπουλος, Ι. Κακλίας, Χ. Γισθῆς, Γ. Κωστούρος, Ἠλ. Οἰκονομόπουλος, Χ. Φωτόπουλος, Χ. Καναπῆς, Κ. Πατριανῆς, Ἰω. Γεωργιάκης, Γ. Καρμύρης, Ι. Μουζάλας, Ι. Παπαγεωργίου, Κ. Πολύχρονος, Ι. Μιχαλόπουλος, Σ. Δεῖμής, Σ. Νίκας, Ἀν. Σαρροπούλου, Μ. Σαρροπούλου, Ἀν. Δαβίδ, Δ. Κοροβέσης, Δημ. Μήτσου, Ἠλ. Μαρκόπουλος, Ι. Τσακουμάνης, Δ. Παπαδόπουλος, Ε. Μανδραβήλιας, Ἠλ. Μπάλτας, Ἄννα Δημητριάδου, Δ. Δημητρίου. Μέλη 35.

Ἐπαρχιῶν.—(Χαλκίδος) Δ. Χασιώτης, Δ. Ἀβραάμ, Κ. Παπαδημητρίου, Α. Λίτσας, Κ. Λεονάρδος, Μ. Ρούση, Α. Βαρούχα, Μ. Κακκίδου, Ε. Κυριακοπούλου, Α. Ἰωάννου, Μ. Ἀραβοσιτᾶ, Α. Λεντούδη, Γ. Κοτρωνάρος, Ι. Κόντος, Κ. Κυριαζῆς, Σ. Καραπατιά, Φ. Βολίκα, Ι. Παπανικολάου, Ν. Ἀντωνιάδης, Ι. Γλυκός, Α. Μαρμαρᾶ. (Φαρσάλων) Β. Δηλιγιάννης, Ε. Καραλαρίτης, Μ. Παπαδόπουλος. (Κεφαλληνίος) Χ. Κυριακάτος, Σ. Μαρτζοῦκος, Δ. Δρακονταειδῆς. (Σκοπέλου) Ἀν. Κοντομάρης, Σ. Καθ-βάσιλας. (Ἄγυιᾶς) Ι. Χατζημαγαλιός, Κ. Εὐαγγέλου, Β. Παπαλεξανδρῆς. (Βόλου) Β. Μεταλληνός. (Πάρου) Π. Καλλίερος. (Καρυστίας) Α. Μπούσευλας. (Κορινθοῦ) Α. Μπενέκος. (Βιτρινιτίσσης) Α. Ἀνδρίτσος. (Ἐξωτε-ρικοῦ) Φ. Ματαράγγας. (Φιλιατρῶν) Β. Κοτσάκης, Ν. Σταματόπουλος, Γ. Γαλανός, Α. Ψιλόπουλος, Β. Χάραρης, Α. Κόλιας, Α. Ζαχαρίου, Γ. Τσακούρης. Ἦτοι μέλη 46.

Ἐν ὄλῳ μέλη τοῦ Συνδέσμου 323.

Σύλλογοι Ἐπαρχιακοί.—Ἠνώθησαν πρὸς τὸν Σύνδεσμον κατὰ τὸ γ'. τριμήνον οἱ Σύλλογοι Τριφυλλίας, Σπάρτης καὶ Μήλου.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΑΙ

Κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ 6' τεύχους τοῦ περιοδικοῦ (10 Ἰουνίου ε. ε.) μέχρι τῆς 17 Ὀβρίου, ἡμέρας ἐκδόσεως τοῦ παρόντος, ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Συνδέσμου κ. Ἀλ. Μουμούρη κατὰ τὰς ἐξῆς ποσὰ, κατατεθέντα ἐν τῷ ταμείῳ :

1) Δραχμὰ (30) παρὰ τοῦ Δημοδιδασκαλικοῦ Συλλόγου Κερ-κύρας λόγῳ συμμετοχῆς κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

2) Δραχ. (30) παρὰ τοῦ Συλλόγου Κυθήρων δι' ὅμοιον λόγον.

3) Δραχ. (22) παρὰ τοῦ κ. Γ. Στρούμπου, προέδρου τοῦ Συλ-λόγου Καλαμῶν διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 11 μελῶν.

4) Δραχ. (4) παρὰ τοῦ κ. Σπυρ. Μαρτζοῦκου, δημοδιδασκάλου Χιονάτων δι' ἐτήσιαν συνδρομὴν τοῦ Συνδέσμου.

5) Δραχ. (4) παρὰ τοῦ κ. Β. Μεταλληνοῦ, δημοδιδασκάλου Ἀγ. Γεωργίου Νηλείας δι' ὅμοιον λόγον.

6) Δραχ. (6) παρὰ τῶν κ. κ. Β. Δηλιγιάννη, Ε. Καραλαρίτου καὶ Μ. Παπαδοπούλου (Φαρσάλων) διὰ συνδρομὴν τῆς 6'. ἐξαμηνίας.

7) Δραχ. (12) παρὰ τοῦ κ. Ι. Λάζου (Λαμίας) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ ἐξ νέων μελῶν.

8) Δραχ. (14) παρὰ τοῦ κ. Ι. Δρούγκα (Μήλου) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 7 μελῶν.

9) Δραχ. (18) παρὰ τοῦ κ. Κ. Χρηστίδου (Τρικινίων) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 9 μελῶν.

10) Δραχ. (20) παρὰ τοῦ κ. Ι. Φωτεινοῦ (Κερκύρας) διὰ συν-δρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 10 μελῶν.

11) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Α. Κοντομάρη (Σκοπέλου) διὰ συνδρομὴν τῆς 6' ἐξαμηνίας.

12) Δραχ. (30) παρὰ τοῦ κ. Ι. Στριγκου (Κρανιδίου) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 15 μελῶν.

13) Δραχ. (5) παρὰ τοῦ Συλλόγου Σπάρτης λόγῳ ἀναγνωρίσεως.

Πρὸς δὲ τὸν Ταμίαν κ. Ν. Κληρέτην ἀπεστάλησαν τὰ ἐξῆς ποσὰ :

1) Δραχ. (14) παρὰ τοῦ κ. Ἠλ. Βλάχου (Μεγάρων) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 7 μελῶν.

2) Δραχ. (22) παρὰ τοῦ κ. Ι. Λάζου (Φθιώτιδος) διὰ συν-δρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 11 μελῶν.

3) Δραχ. (64) παρὰ τοῦ κ. Ν. Μολότσου (Λοκρίδος), ὧν 30 διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 15 μελῶν καὶ 34 λόγῳ συμμετοχῆς κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

4) Δραχ. (24) παρὰ τοῦ κ. Ι. Ῥηγοπούλου (Γορτυνίας) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 12 μελῶν.

5) Δραχ. (16) παρὰ τοῦ κ. Π. Παπανικολάου (Λεβαδείας) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 8 μελῶν.

6) Δραχ. (10) παρὰ τοῦ κ. Θ. Ἀνδρεοπούλου (Μεσολογγίου) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 5 μελῶν.

7) Φράγκα (5) παρὰ τοῦ κ. Ι. Κ. Καραδήμου (Σεβαστουπόλεως) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ.

8) Φράγκα (5) παρὰ τοῦ κ. Δ. Φωτιάδου (Ζηγαζίκ) διὰ συν-δρομὴν τοῦ περιοδικοῦ.

- 9) Δραχ. (5) παρὰ τοῦ κ. Ν. Ἀγγελῆ (Αἰδῆψοῦ) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ.
- 10) Δραχ. (4) παρὰ τῶν κ. κ. Δ. Σαραθάκου καὶ Α. Τσακοπούλου ("Ἀργούς) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 11) Δραχ. (14) παρὰ τοῦ κ. Σ. Ἀνεμογιάννη (Παξῶν) διὰ συνδρομὴν τοῦ περιοδικοῦ 7 μελῶν.
- 12) Δραχ. (4) παρὰ τῶν κ. κ. Α. Σταματοπούλου καὶ Γ. Ἀρβανιτοπούλου (Σύρου) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 13) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Α. Μπενέκου (Κορίνθου) διὰ συνδρομὴν τῆς α' ἑξαμηνίας.
- 14) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Φ. Ματαράγκα (Χίου) διὰ συνδρομὴν τῆς β' ἑξαμηνίας.
- 15) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Σ. Κιθβάσιλα (Σκοπέλου) διὰ συνδρομὴν τῆς α' ἑξαμηνίας.
- 16) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Β. Βουκίδου (Λακεδαίμονος) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 17) Δραχ. (5) παρὰ τοῦ Συλλόγου Τριφυλλίας διὰ δικίωμα ἀναγνωρίσεως.
- 18) Δραχ. (4) παρὰ τοῦ κ. Α. Ἀνδρίτσου (Βιτρινίτσας) διὰ συνδρομὴν τοῦ 1907.
- 19) Δραχ. (4) παρὰ τοῦ κ. Δ. Δρακονταειδῆ (Ληξουρίου) διὰ συνδρομὴν τοῦ 1907.
- 20) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Σ. Πετρέα (Οἰτύλου) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 21) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Δ. Μιλλιάρου (Κυπρισσίας) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 22) Φράγκα (5) παρὰ τοῦ κ. Ἰγ. Οὐζουνέλη (Βουρλά Μικρᾶς Ἀσίας) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 23) Δραχ. (6) παρὰ τῶν κ. κ. Ι. Χατζημαχαλιῶ, Β. Παπαλεξανδρῆ καὶ Κ. Εὐαγγέλου (Ἀγυιάς) διὰ συνδρομὴν τῆς β' ἑξαμηνίας.
- 24) Δραχ. (2) παρὰ τοῦ κ. Δ. Στρατηγοῦ (Κυθήρων) διὰ τὸ περιοδικόν.
- 25) Δραχ. (30) παρὰ τοῦ Συλλόγου Ζακύνθου, διὰ συνδρομὴν 15 μελῶν τοῦ περιοδικοῦ.

Παρακαλοῦνται τὰ Προέδρεια τῶν Ἐπαρχ. Συλλόγων τὰ μὴ ἀποστείλαντα εἰσέτι τοὺς παρὰ τοῦ κ. Προέδρου αἰτηθέντας πίνακας νὰ σπεύσωσι νὰ ἀποτείλωσι τούτους πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Δημοτ. Ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ περιοδικόν ἤδη ἀποστέλλεται πρὸς τοὺς καταβαλόντας τὴν συνδρομὴν των.